

STRATEGIJA
KULTURNO – TURISTIČKE
VALORIZACIJE PARKA
SKULPTURA DUBROVA
2020 – 2030
sažetak

Strategija kulturno – turističke valorizacije Parka skulptura
Dubrova za razdoblje 2020. - 2030.

sažetak

rujan 2020.

Impressum

Projekt / Project: **RECOLOR** (ID: 10044921)

Oživljavanje i unaprjeđenje umjetničkih djela i krajolika na Jadranu / Reviving and Enhancing artworks and Landscapes Of the Adriatic

Autorica / Author: **Marta Berčić, prof., Društvo za istraživanje i potporu**
Lektura i korektura / Editing and proofreading: **mr.sc. Milana Medimorec**
Prijevod na engleski jezik / English translation: **Sandra Zloić, prof.**
Izdavač / Publisher: **Društvo za istraživanje i potporu, I.Dežmana 3, Rijeka**
Nakladnik / Editor: **Grad Labin**
Grafički dizajn / Graphic design: **Gloria Sellan, MKS**
Godina izdanja / Year of issue: **kolovoz 2020. / August 2020**

Stav / Disclaimer:

Projekt RECOLOR i izrada ove Strategije sufinancirana je sredstvima Europske unije iz Europskog fonda za regionalni razvoj u sklopu Programa prekogranične suradnje INTERREG V-A Italija – Hrvatska 2014.-2020. Ova publikacija odražava stavove samo autora, a Europska unija i Upravljačko tijelo programa Interreg Italija - Hrvatska ne mogu biti odgovorni za bilo kakvu upotrebu koja se može sadržavati u njima sadržanim informacijama.

The RECOLOR project and the development of this Strategy is co-financed by the European Union from the European Regional Development Fund within the Cross-border Cooperation Program INTERREG V-A Italy – Croatia 2014-2020. This publication reflects the views only of the authors, and the European Union and the Managing Authority of the Interreg Italy - Croatia Programme cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

Ova je Strategija nastala u sklopu radnog paketa WP4 Prilagodba i provedba zajedničke transnacionalne strategije u partnerskim područjima, aktivnost 4.8 Pilot akcija u Labinu / This Strategy was created as part of the work package WP4 Customising and implementing the joint transnational strategy in the partner areas, activity 4.8 Pilot Action in Labin

Nositelj projekta / Lead Partner:

Partneri / Partners:

Kontakti / Contacts:

Emilia-Romagna Region
Via Aldo Moro 38, Bologna 40127, Italy
cinzia.cazzoli@regione.emilia-romagna.it

Grad Labin / Town of Labin
Titov trg 11, 52220 Labin, Croatia
alek.dragojevic@labin.hr

Za više informacija posjetite / For more information please visit:
www.italy-croatia.eu/web/recolor

skulptura
Dubrova
of sculptures
Dubrova

SADRŽAJ

1. UVOD	1
2. METODOLOGIJA IZRADE STRATEGIJE	3
3. KULTURNO – TURISTIČKA VALORIZACIJA PARKA SKULPTURA DUBROVA	3
3.1. Općenita načela	3
3.2. Kulturno vrednovanje i valorizacija	5
3.2.1. Pristupačna i inkluzivna kultura	6
3.2.2. Kulturno nasljeđe	8
3.2.3. Kulturna raznolikost	9
3.2.4. Kreativna ekonomija i inovacije	11
4. TURISTIČKO I KULTURNO TURISTIČKO VREDNOVANJE I VALORIZACIJA PARKA	11
4.1. Kulturološki prepoznatljiv turizam Grada Labina	12
4.2. Održivi turizam	12
4.2.1. Interni kriteriji	13
4.2.2. Eksterni kriteriji	14
4.3. Očuvanje kulturološke autentičnosti i održivo upravljanje kulturnom baštinom	15
4.4. Brendiranje Parka - prepoznatljivost destinacije	15
4.5. Izazovi/rizici za održivi razvoj kulturnog turizma	20
5. PRIORITETNA PODRUČJA RAZVOJA	22
LITERATURA I DRUGI IZVORI	32

1. UVOD

Opći cilj projekta RECOLOR je povećati turistički potencijal urbanih i prirodnih krajobraza u Hrvatskoj i Italiji, koji često nisu u potpunosti iskorišteni i uključeni u tradicionalnim turističkim krugovima. Zahvaljujući svojoj metodologiji, a polazeći od analize figurativnih umjetnina i promocije njihovi turističkih itinerera, RECOLOR je inovativan u svojoj sposobnosti da se istodobno bavi i prirodnom i kulturnom baštinom. Projekt promovira relevantne i manje poznate umjetničke radove kroz specifične itinerere za posjet postojećih krajolika razvijajući na taj način novu turističku ponudu koja se prilagođava sezonskom oblikovanju turističkog toka. Na taj način RECOLOR namjerava pridonijeti raznolikosti turističkih proizvoda i usluga koja će poboljšati kvalitetu turističke ponude u okviru opće vizije održivog i odgovornog turizma. Glavni skup aktivnosti usmjeren je na dionike u turizmu s ciljem povećanja postojećih vještina, kao i razvoj novih kapaciteta i znanja.

Područja projektnih partnera nalaze se u regijama karakterističnim za masovne turističke tokove i moraju se suočiti s tipičnim problemima uspješnih odredišta na moru: kritičan broj posjetitelja tijekom ljetne sezone, ograničeni protok tijekom ostatka godine, neravnomjerna popunjenost smještaja i neuravnotežena raspodjela između bliskih područja. Sva ta pitanja bit će riješena stvaranjem stabilne infrastrukture, usvajanjem profesionalnih kriterija za definiranje i provedbu novih planova upravljanja manje poznate prirodne i kulturne baštine.

RECOLOR kombinira zaštitu prirodnog krajolika i promicanje s turističkog i kulturnog gledišta prema održivom teritorijalnom razvoju koji podupire gospodarski rast lokalnih zajednica. Projekt identificira i stvara alate i modele, koji na održiv način poboljšavaju turističko iskorištavanje prirodne i kulturne baštine, prateći lokalnu turističku industriju u uspostavi novih organizacijskih modela usluga i partnerstva, kao i pokretanje međusobnih aktivnosti obuke.

„Projekt RECOLOR je jedna lijepa priča oko valorizacije i povezanosti prirodnih krajolika i umjetničkih djela, zato prilikom apliciranja nismo nimalo dvojili nego smo se jednostavno odlučili za Mediteranski kiparski simpozij - Park skulptura Dubrova. Ovo je jedan od onih projekata na kojima ne dobivamo ogromne milijune kuna za infrastrukturu, međutim, dobivena sredstva od 1,5 milijuna kuna utrošit ćemo i na dokumente i radnje koje će našem Mediteranskom kiparskom simpoziju - Parku skulptura Dubrova, a time i našem gradu, donijeti dodanu vrijednost. Na tom polju svi zajedno moramo puno raditi, povezati sve skupa, jer kultura i turizam itekako idu zajedno.” zaključila je Mohorović Čekada zaželjevši uspješan rad fokus grupe i kvalitetne zaključke.¹

Planom aktivnosti provedeni su sljedeći zadaci:

1. Izrada Strategije kulturno-turističke valorizacije Parka skulptura Dubrova
2. Studija održivosti Parka skulptura Dubrova
3. Izrada „virtualne šetnje Parkom”

Park skulptura Dubrova omiljeno je mjesto Labinjana i posjetitelja Labina za šetnju, druženje, dječju igru ili piknik na otvorenom. Park je smješten na samom ulazu u Labin, pored glavne prometnice Labin – Rijeka.

“Jedan od najljepših hrvatskih parkova skulptura nudi jedinstvene trenutke umjetnosti i prirode u izložbenom prostoru na otvorenom, a prostire se na gotovo 40 hektara površine, djelomično okruženih suhozidom, prirodnim dolinama i uzvisinama, te bogatim i raznolikim biljnim svijetom.”

„Mediteranski kiparski simpozij je manifestacija koja se održava od 1970. godine, a tijekom godina je obogaćena impresivnom kolekcijom skulptura u istarskom kamenu.

Reprezentativna zbirka monumentalnog parka skulptura i interdisciplinarni projekti stvoreni su kao posveta ljepoti istarskog kamena koji

¹ <https://www.labin.com/vijesti/zakljucci-fokus-grupe-eu-projekta-recolor-labin-uspjesan-primjer-sinergijskog-promislanja-odrzivog-turizma-76131>

fascinira svojom postojanošću. Kamen, kao jedan od najtrajnijih materijala i sveprisutni element Mediteranskog kiparskog simpozija, postao je jednim od simbola Labinštine. Do danas je gotovo stotinu priznatih kipara iz različitih dijelova svijeta sudjelovalo na Mediteranskom kiparskom simpoziju, ostavivši za sobom opipljive rezultate svojih kreativnih ideja.”

83 skulpture čiji su autori vrsni kipari iz Hrvatske, Italije, Austrije, Slovenije, Srbije, Bosne i Hercegovine, Makedonije, SAD-a, Japana, Francuske, Španjolske, Nizozemske, Švicarske, Kanade, Velike Britanije, Južne Koreje, Slovačke i

Mađarske, smješteno je, osim u Parku, i na različitim lokacijama diljem Hrvatske: u Labinu, Rapcu, Pićnu, Sv. Nedelji, Pazinu, Zagrebu, Vukovaru i Iloku.

U Park je smješten i amfiteatar „Dolac“, djelo akademskog kipara Josipa Diminića, jednog od začetnika Mediteranskog kiparskog simpozija. Amfiteatar predstavlja mjesto izvedbe umjetničkih performansa, koncerata, predstava i raznih događanja za posjetitelje. Park skulptura Dubrova otvoren je za javnost tijekom čitave godine, 24 sata dnevno, a ulaz se ne naplaćuje.

1 SKULPTURE / SCULPTURES /
SKULPTUREN / SCULTURE

A AMFITEATAR / AMPHITHEATRE /
ANFITEATRO / AMPHITHEATER

1 DIONICE BIJELE CESTE / SECTIONS OF THE WHITE ROAD / SEZIONI
DELLA STRADA BIANCA / ABSCHNITTE DER WEISSEN STRASSE

ULAZ / ENTRANCE /
EINGANG / ENTRATA

Slika 1. Mapa Parka skulptura Dubrova, autor mape Borut Skok

2. METODOLOGIJA IZRADE STRATEGIJE

Metodologija izrade ove strategije obuhvaćala je sljedeće procese:

1. *desk research* (analiza dosadašnjih resursa i postignuća, prijetnji i nedostataka Parka i lokacije iz perspektive turističke destinacije)
2. participativni pristup (izravni dionici razvoja Parka) i metode savjetovanja s ključnim dionicima okoline
3. rezultati analiza (istraživanja)
4. smjernice razvoja Parka i lokacije s mjerama za razvoj u smjeru destinacije. Implementacija koncepcije održivog razvoja dugoročan je proces koji se temelji na participativnom procesu odlučivanja.

Održivi turizam u deset koraka predstavlja jedan od mogućih načina implementacije koncepcije održivog turizma. Pristup je primjenjiv na razini nacionalnog, regionalnog i lokalnog gospodarstva kojima je cilj promicanje održivog turizma. Navedeni pristup, budući da se radi na valorizaciji kulturno-povijesne baštine i prirodnog nasljeđa, sukladan je ciljevima projekta Recolor. Prema navedenom pristupu, načela turizma temeljena na prirodnoj i kulturno-povijesnoj baštini su:

- prepoznavanje važnosti baštine
- briga o lokalitetima baštine
- razvoj partnerstva za višestruku korist
- ugradnja pitanja baštine u poslovno planiranje
- investiranje u ljude i lokalitete
- oglašavanje i promoviranje odgovornosti u oblikovanju turističkih proizvoda
- pružanje visokokvalitetnih doživljaja posjetiteljima
- uvažavanje prava i obveza lokalnog, autohtonog stanovništva.

1. Desk research je obuhvaćao sljedeće procedure:

- analiza pozicioniranosti i iskorištenosti turističkih kapaciteta destinacije u širem okolišu grada Labina i Istre
 - analiza dostavljenih i dostupnih podataka vezanih za opću situaciju
 - obrada podataka dobivenih od turističkih zajednica i DZS-a uz dodatna desk istraživanja vezana za analizu turističkih performansa industrije
 - analiza dosadašnjih rezultata i planova razvoja Parka iz perspektive razvoja destinacije
2. participativni pristup (izravni dionici razvoja Parka) i metode savjetovanja s ključnim dionicima

okoliša obuhvaćali su sljedeće procedure:

- obilazak terena i radionice s ključnim subjektima javnog sektora okoline, svih administrativnih jedinica i predstavnika turističkih zajednica općina koji imaju tendenciju okupljanja u turistički klaster
- razgovori s glavnim subjektima privatnog sektora, kako u turističkoj tako i ostalim relevantnim industrijama
- radionice sa Stručnim savjetom i Radnom skupinom projekta
- daljnji individualni kontakti i sastanci s predstavnicima Grada Labina i dr. JLS, vodećim poduzećima, TZ u okruženju.

3. KULTURNO – TURISTIČKA VALORIZACIJA PARKA SKULPTURA DUBROVA

3.1. Općenita načela

KULTURNO-TURISTIČKA VALORIZACIJA PARKA SKULPTURA DUBROVA odnosno strategija razvoja kulturnih sadržaja u smjeru održivog turizma temelji se na načelima suvremenih trendova u razvoju kulture, iz aspekta razvoja kulturnog turizma, i održivog razvoja destinacije. Iako je već 50-ak godina u oblikovanju, resurs je prepoznat uglavnom lokalno. Njegov potencijal leži u neverificiranoj kulturnoj baštini, neoptimiziranom prirodnom resursu i ekonomskom odnosno turističkom potencijalu. Zato ova strategija jest u skladu s načelima održivog turizma što joj to daje dodatnu vrijednost. Polazeći od koncepta da je Park skulptura Dubrova prvenstveno kulturno dobro, a ujedno i resurs za razvoj održivog kulturnog turizma, zbog regionalnog i lokalnog okruženja u kojem je turizam glavna gospodarska grana, analiziralo se potencijale za takav održivi razvoj Parka. Da podsjetimo, procesi vrednovanja i valorizacije dva su odvojena pristupa određivanja vrijednosti:

1. vrednovanje - postojeća vrijednost
2. valorizacija - dodavanje nove vrijednosti.

U ovoj Strategiji se analizom postojeće vrijednosti traže mogućnosti za dodavanje novih.

Načela izrade Strategije:

1. točnost i cjelovitost
2. učinkovitost i djelotvornost, odgovornost i usmjerenost na rezultat, održivost: zaštita postojećih kulturnih i prirodnih dobara,

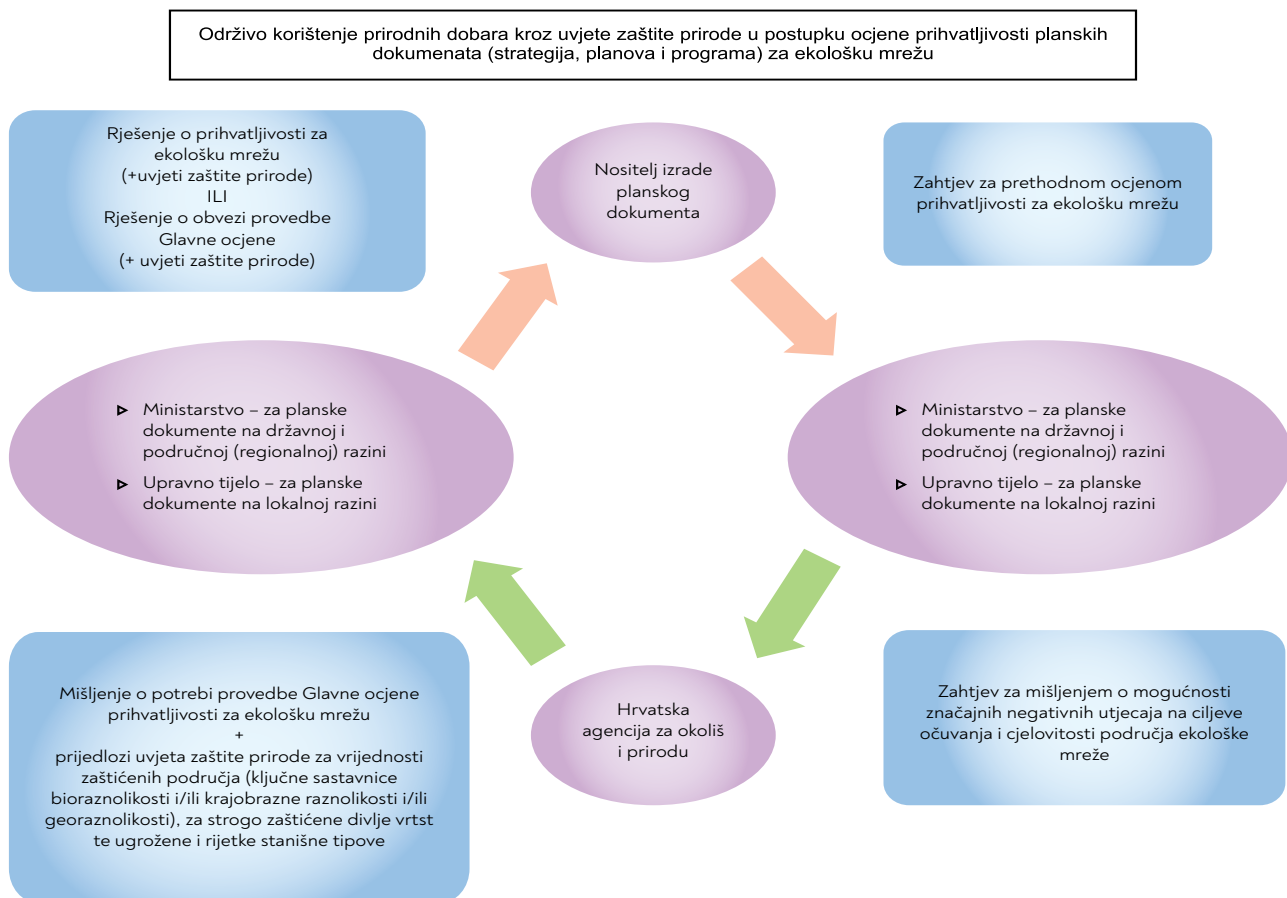
- demokracičnost u upravljanju – načela dobrog upravljanja resursom od javnog značaja
3. partnerstvo i transparentnost – uključivanje dionika u razvoj uz partnerske odnose.

Park skulptura Dubrova je smješten na zemljištu (4.1.ostalo poljoprivredno i šumsko zemljište) koje u urbanističkim aktima dvije administrativne jedinice ima dvije namjene: kulturnu i "društvenu" (sportsko-rekreativnu, kulturnu). Usklađivanje s normativnim aktima koji određuju namjenu i investiranje su u procesu. Do sada su donesena dva najvažnija dokumenta (urbanistička i prostorna plana) te prvotna Odluka o "proglašenju Parka" iz 1976. godine:

- a) U Urbanističkom planu Općine Sveta Nedelja dio područja koji administrativno pripada Općini u kojem je smješten Park određuje namjenu Parka, u Članku 20. (1) Planirano građevinsko područje društvene namjene je: "Društveni centar Dubrova je namijenjen gradnji i uređenju "Parka skulptura Dubrova" i

drugih javnih i društvenih sadržaja (vatrogasni centar, uprava, galerija, edukacijski centar i dr), kao i pratećih sadržaja: sportsko rekreacijski, ugostiteljskih, trgovačkih i uslužnih i sl. – "Društveni centar Dubrova (D6) na 16,84ha /00%." (Izmjene i dopune PPUO Sveta Nedelja, Službene novine Općine Sveta Nedelja br. 06/20).

- b) U Članku 145. Odluke o donošenju IV. izmjena i dopuna Prostornog plana uređenja Grada Labina „Park skulptura Dubrova“ definiran je kao prostor s kulturnom namjenom. Smješten je na površini od cca 37,57 ha, a nalazi se dijelom na području Grada Labina i dijelom na području Općine Sveta Nedelja. Za njegovo uređenje moraju se poštivati projekti njegovog razvoja, kao i drugi posebni uvjeti (krajobrazni uvjeti, konzervatorski uvjeti, uvjeti zaštite prirode i drugo). Na dijelu Parka koji se nalazi na području Grada Labina ne dozvoljava se gradnja građevina visokogradnje koje bi narušile kvalitetu tog prostora i njegovu

Slika 2. Shema - održivo korištenje prirodnih dobara kroz uvjete zaštite prirode u postupku ocjene prihvatljivosti planskih dokumenata za ekološku mrežu (pregled procedura Ministarstva) / Izvor: Ministarstvo zaštite okoliša i energetike, <http://www.haop.hr/hr/tematska-podrucja/odrzivo-koristenje-prirodnih-dobara-i-ekoloska-mreza/odrzivo-koristenje-1>, 15.5.2020. /

osnovnu namjenu, a to je park skulptura na otvorenom. Dozvoljava se interpolacija rekreativnih sadržaja, scenskih prostora, urbane opreme i sl. koja se mora temeljiti na projektnoj dokumentaciji koju mora odobriti Stručni savjet i upravljačka tijela Mediteranskog kiparskog simpozija. ("Službene novine Grada Labina" broj 3, str.141-142)

- c) Kako bi se uvjeti iz ove Odluke mogli provesti te posebno zaštititi ovaj kulturni krajobraz te pristupiti ekološkoj mreži potrebno je pristupiti procedurama koje propisuje Ministarstvo zaštite okoliša i energetike (Slika 2.) i Ministarstvo kulture/Zakon za zaštitu kulturnih dobara. Radi preglednijeg prikaza obuhvatnosti zaštite Parka te važnosti ključnih dionika u zaštiti Parka prenosi se Slika 1. Shema/ održivo korištenje prirodnih dobara kroz pregled procedura Ministarstva.
- d) Odlukom o proglašenju Parka skulptura Dubrova (SNOL broj 6/76 od 08. lipnja 1976. godine) određen je obuhvat Parka i navedene su katastarske čestice koje čine Park. Ta Odluka je na snazi i nakon njezina donošenja nije mijenjana. Iz te Odluke je vidljivo da je ukupna površina Parka 33,9 ha od čega se 17,6 ha nalazi na području Grada Labina, a preostalih 16,3 ha na području Općine Sv. Nedjelja. Površina na kojoj su postavljene skulpture (cca 12,6 ha) je u većem dijelu na području Općine Sveta Nedelja, dok je na području Grada Labina cca 2,6 ha, a nešto više od polovice "bijeće ceste" je na području Grada Labina.
- e) Informativni centar, nazvan "kocka" nalazi se na ulazu u Park, a sagrađen je na k.č. 769/62 k.o. Nedeščina površine 1936 m² (odgovara k.č. 1404/2 i k.č. 1419/2 obje k.o. Novi Labin), zemljištu u vlasništvu Općine Sv. Nedelja na kojem je zasnovano pravo građenja u korist "Mediteranskog kiparskog simpozija". Vrijednost navedena u bilanci MKS je 2,8 mil kuna.

Budući da da Park skulptura Dubrova nije izdvojen i izoliran resurs koji može samostalno doprinijeti vlastitom i općem razvitku, osnovni pokretač moraju biti jedinice lokalne i područne/regionalne samouprave i druga javna tijela i ustanove, ali i gospodarski subjekti iz okruženja i šire koje definiramo kao ključne dionike razvoja. Isto tako, s obzirom na primarnu kulturnu funkciju od iznimne važnosti je razmatrati ovu Strategiju kroz zadržavanje dosadašnjeg modela upravljanja kako

bi se zaštitila primarna svrha Parka. U cilju održivosti kulturnog resursa orijentacija k održivom kulturnom turizmu i pokretanje aktivnosti koje će privući turiste i obogatiti turističku ponudu, ali i dovesti do povećanja prihoda lokalnog stanovništva i samoga Parka, zadržavajući neprofitni karakter djelovanja organizacije koja upravlja Parkom.

Mediteranski kiparski simpozij / Park skulptura Dubrova identificiran je kao ključni infrastrukturni razvojni projekt za Grad Labin, a temeljem predloženog Investicijskog programa za 2000. uvršten je u prioritete Ministarstva kulture Republike Hrvatske u muzejskoj djelatnosti za Milenijski program 2000. Investicijskim programom predviđeno je proširenje aktivnosti kojima bi uz kiparsko stvaralaštvo bile obuhvaćene i druge ponude (smještaj umjetnika, boravak i praktičan rad studenata kiparstva, restauracija kamenih spomenika, likovne izložbe, razni ne-likovni programi – scenske i glazbene priredbe, sportski, ugostiteljski, razni turistički i drugi sadržaji) uz uređenje samog Parka, adaptaciju postojećih zgrada i izgradnju novih. Ovakvim djelatnostima cjelokupan prostor Parka definiran je kao jedinstvena cjelina razvedenih aktivnosti, čime je muzej kiparstva na otvorenom projekt koji ima mogućnost da djeluje tijekom čitave godine kao europski pa i svjetski centar kiparstva. Do sada se, međutim, realizirala samo izgradnja objekta novog Informacijskog centra ili "kocke" koji još uvijek nije, ali će uskoro biti u funkciji, kao i prostor za glazbeno-scenske priredbe amfiteatar „Dolac“. Tijekom proteklih godina došlo je do promjene vlasništva nad Stancijom Dubrova koja je u privatnom vlasništvu stoga su mogućnosti smještaja i boravka, kao i praktičan rad studenata vrlo ograničene. U trenutku izrade ovog dokumenta prostor Stancije koristi najmoprimac, obrt za ugostiteljstvo koji temeljem ugovora o najmu sa vlasnikom upravlja restoranom, konobom te dijelom okoliša Dtancije (parkom) pružajući ugostiteljske usluge i mogućnost najma pojedinog prostora za proslave, rođendane pa čak i koncerte. U protekle dvije godine pokrenuti su razni ne-likovni programi koje udruga MKS provodi samostalno ili u partnerstvu. Ostalo se očekuje u tijeku provedbe ove Strategije.

3.2. Kulturno vrednovanje i valorizacija

Uporišta za razvoj lokaliteta Parka skulptura Dubrova nalazimo u Kulturnoj strategiji Grada Labina 2014.-2019. Kao i u Nacrtu prijedloga

Strategije kreativnog i kulturnog razvitka Grada Labina 2020-2030.

U ovom trenutku Mediteranski kiparski simpozij/ Park skulptura Dubrova je resurs sveden na lokalnu šetnicu kojoj u posljednjih nekoliko godina intenzivno vraća sjaj nova uprava kroz prvobitnu namjenu – mjesto stvaralaštva i umjetnosti. Najveći teret nove uprave je održavanje Parka te obnova i zaštita skulptura, pa su kulturne manifestacije koje se vezuju uz Park još uvijek lokalnog značaja. Za veće kulturne zalogaje, nove kulturne aktivnosti, koje su sada prioritet već izgrađenom kulturnom resursu „muzeju u prirodi“ potrebno je sustavno ulaganje zajednice i međusektorska suradnja kako bi upravljanje ovim prvenstveno kulturnim resursima bilo održivo. Izrazito pogodan model upravljanja Parkom je upravo ovaj postojeći zbog mogućnosti zadržavanja prvotne namjene Parka i njegove svrhe kao mjesta još nevalorizirane kulturne baštine. No, suvremeni trendovi upravljanja (menadžmenta) u kulturi „traže“ modele održivosti pa je smjer razvoja okrenut i prema turističkoj valorizaciji u skladu s ostalim strateškim smjernicama održivog razvoja kulturnog turizma. Kako bi ova destinacija ili resurs postali kulturna atrakcija pozicionirana na karti turističke ponude, potrebno je prije svega povećati vidljivost i valorizirati značaj zatečenih skulptura te krenuti u vrednovanje i njihovu valorizaciju.

Oснаživanje kulturne ponude nužno je povezano s popratnim sadržajima koji privlače „nove turiste“ i osnažuju značaj same destinacije. Zato se izrazito važnim čini preokret i usmjeravanje razvoja kroz povezivanje resursa – Parka s kulturnim i kreativnim industrijama čiji proizvodi imaju snažnu marketinšku moć privlačenja upravo novih turista. Razvoj kulturnih i kreativnih industrija pogodan je okvir za implementaciju ovih načela. U skladu s lokalnim, nacionalnim te prvenstveno EU direktivama odabrana metodologija i primjena ovih načela pokazala se primjenjivom i efikasnom za ovu lokaciju, organizaciju i postojeće resurse.

Prema UNESCO-u kulturne se industrije definiraju kao one industrije koje kombiniraju kreaciju, proizvodnju i komercijalizaciju sadržaja koji je po prirodi neopipljiv, a pripada području kulture. Osim navedenih prioriteta, a sukladno postojećem stanju kulture u Istri i Gradu Labinu te Općini Sveta Nedelja, u Kulturnom radnom planu Europske komisije od 2010. do 2014. godine preporučuje se rekonstrukcija sustava financiranja pa će se ovom analizom obuhvatiti i modeli financiranja. Nadalje,

u Kulturnom radnom planu Europske komisije od 2015. do 2018. godine postavljena su četiri prioriteta u razvoju kulturnih djelatnosti:

- a) pristupačna i inkluzivna kultura
- b) kulturno nasljeđe
- c) kulturna raznolikost
- d) kreativna ekonomija i inovacije

Kakav smjer razvoja ima i može imati Park skulptura Dubrova u skladu s ovim prioritetima?

3.2.1. *Pristupačna i inkluzivna kultura*

Park skulptura Dubrova je prirodni okoliš obogaćen skulpturama velikih dimenzija dostupan javnosti, smješten na periferiji Grada Labina, administrativno na području Svete Nedelje i Grada Labina, u državnom vlasništvu. Skulpture su rezultat djelovanja Mediteranskog kiparskog simpozija koji je od 70 tih godina ostavljao skulpture u prirodi kao trag umjetničkog djelovanja gotovo 100 autora iz cijelog svijeta. Sam smještaj ovog „muzeja na otvorenom“ i projektno planiranje smještaja velikih skulptura u simbiozi s prirodom omogućava inkluzivnost i pristupačnost, odnosno dostupnost kulturnih vrijednosti na inovativan način. Iako „parkovi na otvorenom“ nisu novina, specifičnost ovoga je usklađenost s prirodom i dostupnost namjernom i nenamjernom posjetitelju. Veličina prostora od gotovo 33 ha omogućava nesmetano odvijanje više aktivnosti zajedno to doprinosi atraktivnosti i boljem upravljanju resursom. Ulaz je besplatan, a Parkom upravlja udruga Mediteranski kiparski simpozij čiji osnivači su sami umjetnici, kulturni djelatnici i drugi dionici koji žele zaštititi i unaprijediti ovaj kulturni resurs. Upravo ovaj model upravljanja omogućava da „kultura“ i njena dostupnost budu osnovna svrha ovog Parka. Upravljanje cijelim Parkom preuzela je Udruga Mediteranski kiparski simpozij (MKS), od osnivanja 1969. prvotno kao Katedra čakavskog sabora Labinske Republike, no s obzirom da je udruga kao statusni oblik podložna promjenama, tijekom godina se mijenjala ali upravo zahvaljujući tome nije došlo do još veće devastacije ili trajnog gubitka vrijednosti Parka, prvenstveno iz kulturnog aspekta ali i dostupnosti široj javnosti.

Upravo odabir modela upravljanja je ključan za osiguravanje pristupačnosti i inkluzivnosti kulturnih dobara koje nudi ovaj Park. Iz perspektive upravljanja, prema dosad analiziranim modelima uključenih ključnih dionika, a pri odlučivanju o

mogućim modelima upravljanja, javlja se sindrom za „prebacivanja vrućega kamena” između dionika što negativno utječe na razvojne mogućnosti jer determinira „status quo” situaciju.

Misija Mediteranskog kiparskog simpozija je prvenstveno zadržati prvotnu svrhu i identitet Parka, kao mjesto stvaranja umjetnosti, što je u posljednjih dvadeset godina dovelo do nemogućnosti razvoja i održivog upravljanja.

Upravo ova prvotna svrha sadrži vrijednosti koje Park čini „javnim dobrom” te upućuje na smjernice za pronalazak održivosti i to prvenstveno financijske održivosti.

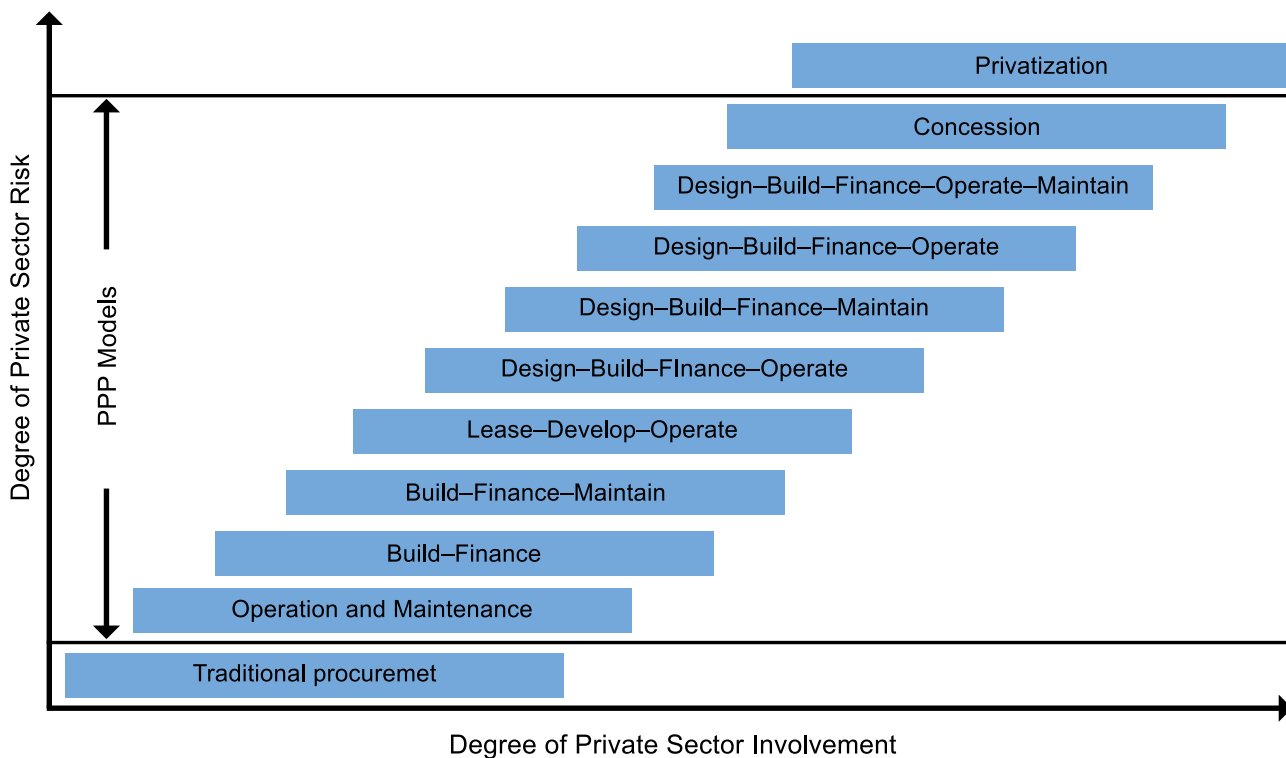
Radi se o kulturnom dobru koje konzumira javnost (lokalno stanovništvo, posjetitelji iz Hrvatske i inozemstva), potpuno dostupna umjetnost/kultura građanima bez obzira socioekonomske ili kulturno-obrazovna obilježja, jer privlači otvorenim prostorom i smještajem umjetničkih djela dostupnim za dodir i oko bez barijera u prirodnom okolišu. Zajednica se prema Parku odnosi kao prema danom predmetu koji je tu, no očito nisu započeti procesi vrednovanja i stjecanja legitimiteta o vrijednosti Parka. Procesi vrednovanja i interes zajednice su ipak započeli pa su do sada predloženi različiti modeli upravljanja resursom koji bi trebali dovesti do održivog upravljanja Parkom utemeljenom na normativnom

i financijskom okviru u kojem se nalazimo.

Novi modeli upravljanja kulturom i kulturnom baštinom sve više prihvaćaju razne inačice javno – privatnog partnerstva koji, ako su prihvaćeni, imaju više koraka u odlučivanju i analizi kako bi se primijenio princip „vrijednosti za novac”.² U EU najčešće se primjenjuju dvije vrste, ugovorni model JPP-a i institucionalni model JPP-a:

1. **Ugovorni JPP model** – zasniva se na prihvaćanju rizika dostupnosti ili prihvaćanju rizika potražnje, pa pretpostavlja da je privatni sektor u potpunosti odgovoran za projektiranje, izgradnju, financiranje, upravljanje i održavanje imovine i gdje većina prihoda dolazi iz javnog sektora ili JPP-a koji se temelji na prihvaćanju rizika potražnje pretpostavlja da većina prihoda dolazi od krajnjih korisnika, umjesto iz proračuna javnog sektora. Tipičan primjer ovog modela su koncesije za radove i usluge.
2. **Institucionalni JPP model** – javni i privatni partneri oblikuju društvo s mješovitim kapitalom, privatni partner aktivno sudjeluje u dodjeli ugovora partnerstvu. Javno tijelo obično kontrolira tvrtku, ili kao dioničar ili

² Više u Vodič za lokalne vlasti o javno- privatnom partnerstvu u strategijama upravljanja kulturnom baštinom, dostupno na <https://www.interreg-central.eu/Content.Node/O.T2.2.1.pdf>, 15.5.2020.

Graf 2. Različiti načini isporuke putem „vrijednosti za novac” pristupa, Izvor: Kanadsko vijeće za javno-privatno partnerstvo

kroz posebna prava koja može posjedovati, a privatni partner upravlja uslugom. *Ovakva suradnja između javnih i privatnih partnera može biti vrlo pozitivna jer je javni partner odgovoran za nadzor nad infrastrukturnom uslugom, a privatni partner uglavnom pruža svoje znanje* (Marques and Berg, 2011).

Ključni kriterij za odabir modela upravljanja je prihvaćanje odgovornosti za zaštitu i brigu o ovom kulturnom dobru što bi trebalo dovesti do osiguravanja financiranja redovne djelatnosti i tako uopće stvoriti uvjete za razvoj. Do sada je predloženo tri modela upravljanja u cilju zaštite Parka:

1. „Državno-društveni” model upravljanja ili institucionalni model:

- novi model upravljanja koji mijenja i/ili preuzima upravljačku strukturu i osnivačka prava, država ili županija preuzima potpunu brigu i zaštitu
- novi elementi upravljanja – vlasništvo Parka prelazi u posjed države, upravljanje postaje centralizirano jer kulturna dobra postaju dio muzeja/ustanove čiji je osnivač država ili županija, bilo kao odjel veće ustanove ili ne; osiguravaju se sredstva za redovni rad (plaće za djelatnika, troškovi režija, investicijsko i drugo održavanje i kapitalna ulaganja)
- nužno ne mijenja utjecaj na odlučivanje, pa je moguće da npr. stručno vijeće dosadašnjeg osnivača (udruge MKS) odlučuje i oblikuje program, autorska prava umjetnika se formaliziraju
- nedostaci – ograničenost u sredstvima i normativnom okviru za djelovanje, uža specijalizacija djelatnosti, smanjena mogućnost novih oblika djelatnosti
- prednosti – osigurano min. funkcioniranje i min. zaštita

2. Javno privatno partnerstvo/upravljanje kulturnim resursima temeljem javno-civilnog partnerstva:

- država i/ili regionalna samouprava preuzima upravljanje (brigu o financiranju održivosti), ali upravljačka struktura ne mora biti izmijenjena
- osnivačka prava ostaju ista, kao i vlasništvo kulturnog dobra, dok zajednica preuzima odgovornost (prava i obaveze) vlasništva zemljišta
- novi oblik upravljanja koji jasnije definira zaštitu i brigu zajednice za ulaganja i zaštitu Parka, u

kojem Udruga zadržava svoja osnivačka prava i vlasništvo, a zajednica se obvezuje ulagati i zaštititi Park jer prihvaća odgovornost za kulturnu i ekološku vrijednost ovog kulturnog dobra

- različite mogućnosti sporazuma kojim se ključni dionici obvezuju zaštititi Park i osigurati financiranje redovnog rada
- nedostaci – ovisnost o sredstvima privatnog sektora koji još uvijek nije dovoljno razvijen za ulaganja u kulturu, mogućnost skretanja s misije
- prednosti – preuzeta odgovornost i zajednice i privatnog sektora dovodi do pokretanja razvoja.

3. privatni neprofitni model

- postojeći neprofitni model koji nema dovoljno snage za razvojne projekte jer se radi o financiranju i procedurama čija uspješnost ovisi i o ulaganjima te legitimaciji lokalne i regionalne samouprave, ali i normativnom okviru na državnoj razini
- nedostaci – nesigurni prihodi za redovni rad, mogućnost gubljenja i misije i rasprodaje zbog dugovanja, nemogućnost stručnog rada radi nedostatka sredstava za ljudske potencijale, ulaganja u zaštitu i programe, nemogućnost pokretanja razvoja, „status quo”
- prednosti – zadržavanje misije i identiteta Park, očuvanje sjećanja na umjetničke intervencije.

Na ključnim dionicima je da što prije krenu u procese pokretanja razvoja kako bi novi val entuzijazma i nove prilike omogućile nove vrijednosti za zajednicu prvenstveno, ali i državu i EU.

3.2.2. Kulturno nasljeđe

Nedaleko od Grada Labina, a na administrativnom području Općine Sveta Nedelja i Grada Labina, smješten zemljištu u vlasništvu države Park skulptura Dubrova od 1970. godine kada se u njemu, kontinuirano do devedesetih održavao najznačajniji hrvatski kiparski simpozij pod nazivom Mediteranski kiparski simpozij na otvorenom, a nakon devedesetih uz prekide, namijenjen domaćim, europskim i svjetskim umjetnicima. Idejni začetnici i utemeljitelji, akademski kipar i slikar, Josip Diminić, akademik Branko Fučić, akademski slikar Quintino Bassani te akademska kiparica Milena Lah, osmislili su ga kao mjesto kiparenja i okupljanja kipara. Park skulptura Dubrova je valovita livada koja ima 83 umjetničkih

kamenih skulptura međunarodno priznatih kipara iz Hrvatske, tadašnje Jugoslavije, Italije, Austrije Slovenije, SAD-a, Makedonije, Japana, Francuske, Španjolske, Nizozemske, Švicarske, Kanade, Velike Britanije, Južne Koreje, Slovačke i Mađarske.

Posebna atrakcija Dubrove je skulptorski obrađena Bijela cesta, reljefna kiparsko mozaična intervenecija na zemlji, koju je, dionicu po dionici, oblikovalo 16 kipara, kao i amfiteatar „Dolac“ akademskog kipara Josipa Diminića, prostor za glazbeno-scenske i izvedbene programe. Bijela cesta je započela svoje nastajanje 1997. godine, a prostire se unutar parkovne površine na livadnom području upravo gdje graniče dvije lokalne samouprave. U planu za oblikovanje ove umjetničke intervencije predviđeno je uređenje starog bijelog puta koji prolazi kroz Park skulptura u duljini od oko 400 m.

Do danas je ostvareno šesnaest dionica Bijele ceste koje su od 1997. godine izradili Dora Kovačević, Nikola Džaja, Ivan Briski, Quintino Bassani, Zdravko Milić, Peruško Bogdanić, Mojca Smerdu, Dušan Džamonja, Edo Murtić, Julije Knifer, Ivan Kožarić, Šime Perić, Ante Rašić, Eugen Kokot, Ivan Picelj i Josip Diminić.

Bijela cesta je rezultat djelovanja Mediteranskog kiparskog simpozija koji se iz godine u godinu ne samo potvrđivao kao značajna kulturna manifestacija nacionalne i međunarodne važnosti koji bi u idealnim okolnostima imao mogućnost djelovati tijekom čitave godine kao europski, pa i svjetski centar kiparstva, što podrazumijeva prostorno i organizacijsko jedinstvo kiparskih i pratećih aktivnosti i sadržaja.

Dakle, udruga Mediteranski kiparski simpozij brine za u parku smještenih 66 skulptura, a još 16 dislociranih skulptura koje su umjetnici ostavili, a nalaze se na graničnim područjima bivše Labinske Republike pa teritorijalno pripadaju okolnim općinama, ali i u drugim gradovima (Labinu, Rapcu, Pazinu, Pićnu, Svetoj Nedelji, Zagrebu, Iloku i Vukovaru).

U Parku se nalazi i budući informativni centar nazvana "kocka", koji su osmislili koautorski dvojac, Josip Diminić i arhitekt Slavko Batelić. U neposrednoj blizini samog Parka nalazi se Stancija Dubrova, ladanjski arhitektonski sklop labinske patricijske obitelji Franković-Vlačić, zaštićeno nepokretno kulturno dobro, barokna palača Franković-Vlačić iz 17. stoljeća. Uža zona kompleksa uključuje prostor unutar visokog zida, zajedno s baroknim kaštelom, restoranom i vatrogasnim

domom. U užoj zoni zaštite dopuštene su sljedeće intervencije: revitalizacija, rekonstrukcija, sanacija, restitucija te održavanje postojećih građevina bez nadogradnji. U zoni zaštite krajolika koji obuhvaća prostor vrtova i Parka skulptura nalaže se održavanje izvornih oblika krajolika i zabrana nove gradnje.

Samim time prostor parka sa skulpturama, koji nije do sada zaštićen, zaslužuje preispitivanje nadležnih kako bi se zaštitilo kulturne proizvode/kulturna dobra koje su umjetnici nesebično ostavili zajednici, odnosno zaslužuje status kulturne baštine/kulturnog dobra upravo zbog njezine vrijednosti.

3.2.3. Kulturna raznolikost

Program rada udruge Mediteranskog kiparskog simpozija daje uvid u mogućnosti i potencijale za razvoj u cilju poticanja stvaralaštva i kulturne industrije inspirirane upravo ovim prostorom. Osim samog parka skulptura prostor je pogodan za relaksaciju i rekreaciju, za nove oblike umjetničkog izričaja na otvorenom jer stalni postav potiče nove intervencije, poput kazališnih predstava, vjenčanja ili učionica na otvorenom. Park je resurs koji omogućava dostupnost kulture i stvaranje novih kulturnih proizvoda, što je vidljivo iz strateških ciljeva i kriterija za odabir aktivnosti koje odgovaraju identitetu parka.

MKS je u Strategiji razvoja Parka skulptura Dubrova za vremenski period od 2018. do 2022. godine donio kriterije za planiranje programa kako bi se eliminirali tipovi aktivnosti koji nisu kompatibilni s identitetom parka. Kriteriji koje donosi stručno tijelo su sljedeći:

- *sadržaji koji su u skladu s kulturno-umjetničkom namjenom Parka,*
- *sadržaji visoke kvalitete (u smislu same produkcije proizvoda/usluge, načinu prezentacije i interpretacije),*
- *sadržaji koji odražavaju i promoviraju lokalnu/regionalnu/nacionalnu produkciju (autohtoni proizvodi i usluge),*
- *sadržaji koji imaju (međunarodni) potencijal privlačenja posjetitelja/konzumenata,*
- *sadržaji koji doprinose kvaliteti života građana odnosno kvaliteti turističkog iskustva,*
- *sadržaji koji su cjenovno prihvatljivi lokalnom stanovništvu (dugoročni plan).*

U smjernicama iz iste Strategije navode se programski ciljevi i aktivnosti koje se za potrebe ove

Strategije kategoriziralo u programska područja prema vrsti djelatnosti što olakšava planiranje financiranja i odgovornost ključnih dionika/partnera razvoja:

a) zaštita, održavanje (investicijsko održavanje) i unapređenje kvalitete postojećih resursa

1. restaurirati i zaštititi skulpture unutar (izvan) Parka
2. restaurirati i zaštititi Bijelu cestu i Amfiteatar Dolac
3. adaptirati informativni centar ("kocku")
4. postaviti signalizaciju za skulpture u/izvan Parku/a (prema autorskom dizajnerskom rješenju)
5. postaviti osvjetljenje skulpture (prema autorskom dizajnerskom rješenju)
6. otkupiti dostupnu foto-dokumentaciju manifestacije Mediteranskog kiparskog simpozija
7. popisati imovinu i knjigovodstveno evidentirati skulpture
8. postaviti punktove s pitkom vodom
9. postaviti sanitarni čvor za posjetitelje Parka.

b) komunikacija s javnosti i ciljnim skupinama (vidljivost, brendiranje)

1. definirati vizualnu komunikaciju Parka i Udruge (prema autorskom dizajnerskom rješenju)
2. oblikovati marketinšku strategiju i promidžbu Parka
 - 2.1. redovito održavati i oblikovati profile na društvenim mrežama za aktivnosti i sadržaje Parka i Udruge
 - 2.2. dovršiti mrežnu stranicu i izradu video virtualnog predstavljanja Parka
 - 2.3. oblikovati promociju Parka kao EU destinacije za ciljanu publiku
 - 2.4. izraditi informativne letke Parka, tiskati i distribuirati ih
3. postaviti cestovnu signalizaciju za dolazak posjetitelja u Park.

c) programski pravci

Cilj je osmisliti nove atraktivne sadržaje za posjetitelje, za lokalno stanovništvo i posjetitelje iz Hrvatske i EU (turiste).

c1) edukativni i kulturni programi

1. oblikovati i održavati tematske edukativne programe
2. oblikovati i održavati rekreativne, umjetničke, kreativne edukativno zabavne aktivnosti u prirodi za djecu i mlade
3. oblikovati i održavati aktivnosti iz područja izvedbenih i glazbeno-scenskih umjetnosti u Amfiteatru Dolac, kao popratnih sadržaja koje nudi Park
4. oblikovati program stručnih vodstava po Parku, educirati vodiča.

c2) portsko rekreativni (zdravstveni) programi

- 1. oblikovati i održavati aktivnosti čiji je cilj poboljšanje života građana kao npr. fitness park, joga na otvorenom i sl.
- 2. urediti Park prema sadržajnim zonama - hortikulturno i pejzažno? oblikovati Park u suradnji sa krajobraznim arhitektom i projektantom (uređenje i signalizacija Parka po zonama npr. ograđeno dječje igralište, uređenje staza za trčanje, bike i sl.)

c3) uključenost u zajednicu

1. organizacija volonterskih akcija i općenito pokretanje volonterizma za Park i Udruhu (MKS)

c4) preduvjeti razvoja i održivost

1. regulirati upravljanje Parkom, uskladiti već postojeće i donijeti nove odluke
2. formalizirati model hibridnog civilno-javnog modela upravljanja koji će osigurati:
 - 2.1. financijski održivo upravljanje kroz osiguravanje stabilnih prihoda putem diversificiranih izvora sredstava, različitih vrsta donatora i sponzora, uz naglasak na kreiranje vlastitih prihoda kroz plasiranje vlastitih usluga i proizvoda članova
 - 2.2. okolišno održivo upravljanje kroz kreiranje usluga i programa koji ne utječu negativno na prostor na kojem se Park nalazi, ni na širu zajednicu uz definiranje maksimalnog broja korisnika sadržaja radi zaštite flore i faune
 - 2.3. koristiti održive materijale pri provedbi aktivnosti
 - 2.4. izraditi plan odvajanja i prikupljanja otpada
 - 2.5. stabilizirati redovito financiranje rada radi

- unapređenja programa i zaštite resursa
- 2.6. unapređenje održivosti djelovanja MKS za što je nužno zaposliti ljudske resurse
- 3. prema marketinškoj strategiji povećati prepoznatljivost i konkurentnost Parka na EU mapi
 - 3.1. umrežiti se sa sličnim tematskim Parkovima u svijetu
- 4. povećati društvenu održivost
 - 4.1. upravljanje parkom u svrhu kreiranja pozitivnih društvenih promjena u zajednici i utjecaja na zajednicu kroz kreiranje radnih mjesta
 - 4.2. uključivanje volontera u rad
 - 4.3. kreiranje sadržaja za marginalizirane skupine
 - 4.4. uključivanje lokalne komponente pri odabiru izvođača radova i usluga
 - 4.5. provođenje zelene javne nabave
 - 4.6. suradnja u lokalnoj zajednici i kreiranje društvenog kapitala zajednice
- 5. Pokrenuti procese valorizacije Parka - dodavanje nove vrijednosti/zaštićeni krajobraz
- 6. Pokrenuti valorizaciju kulturnih vrijednosti Parka dodavanje nove vrijednosti/ kulturna baština

Od 27 ciljeva iz Strategije razvoja MKS 6 predstavljaju programske zadatke koje se odnose na kulturno umjetnička područja, a ostali se odnose na investicijsko održavanje i redovnu zaštitu i skrb o skulpturama. Ostali strateški zadaci se odnose na održivost i stvaranje uvjeta za razvoj. Prema Strategiji razvoja MKS vizija razvoja je:

Uređeni Park u kojem priroda i umjetnost u savršenom spoju podižu kvalitetu života svakog posjetitelja parka.

Upravo raznolikost sadržaja i programa kao i vizija Strategije upravitelja Parka, udruge MKS doprinosi kulturnoj različitosti koju se želi postići i daje mogućnost za razvijanje novih susreta i novih proizvoda na ovom području.

3.2.4. Kreativna ekonomija i inovacije

Vizualno prostor Parka diktira slobodan prostor za nove ideje i stvaralaštvo te nove mogućnosti izričaja i kulturne proizvodnje. Skulpture daju nove smjernice za izradu mnoštva vizualnih identiteta, ali i mjesto za rad. Prostor info centra koji je u vlasništvu MKS ima potencijal za razvoj *start up* - ova lokalnog, regionalnog, ali i EU značaja jer može privući

kompanije i pojedince kako bi dobili inspiraciju, organizirali sastanke umrežavanja i razmjene (*meet up* – ove) i slične aktivnosti koje pogoduju “*talent matching* – u” i pozicioniranju ovog Parka u širem spektru djelatnosti, od organizacije romantičnih vjenčanja i drugih svečanosti do snimanja filmova i promidžbenih spotova.

Ova strategija doprinosi naporima Unije u postizanju ciljeva navedenih prioriteta. Obzirom na potencijale i resurse destinacije u izradi se koristio pristup i načela održivog razvoja kulturnog turizma kako bi višegodišnju strategiju razvoja kulturnih sadržaja Parka i Mediteranskog kiparskog simpozija, u suradnji sa Stručnim savjetom Udruge, doveli u korelaciju s turističkom valorizacijom lokacije.

4. TURISTIČKO I KULTURNO TURISTIČKO VREDNOVANJE I VALORIZACIJA PARKA

U cilju unapređenja turističke vrijednosti Parka i usmjeravanja te brendiranja Parka kao turističke destinacije kao i povezivanja s postojećom infrastrukturom analizom su uzete u obzir i mogućnosti utjecaja resursa na razvoj održivog turizma odnosno održivog kulturnog turizma.

Polazeći od činjenice da je turizam turbulentna djelatnost koja je postala dostupna većem broju stanovništva, ali i postojeću strukturu turista koje dolaze u šire područje, Strategija je uzela u obzir i sljedeća obilježja suvremenog turista, vrste putovanja i aktivnosti u kulturnom i održivom turizmu kako bi odredila prioritetno tržište. Tako potencijalni turisti koji su zainteresirani za kulturne sadržaje danas dolaze radi nekoliko vrsta motiva/ sadržaja:

1. Putovanja koja su motivirana kulturnom ponudom su motivirana i potrebom učenja i zabave, što je rezultat sve veće obrazovanosti ljudi i općenitog kulturološkog trenda ‘rada na sebi’. Zbog toga je spektar aktivnosti koji uključuje komponentu kulture sve širi, pa je tržište sve više segmentirano i diferencirano. Može se govoriti o nekoliko vrsta putovanja u kulturnom turizmu, prema kriteriju motivacije za putovanja:

- a) putovanja motivirana upoznavanjem kulturne baštine koja se odnose na obilazak kulturno-povijesnih lokaliteta i aktivnosti kroz koje se upoznaje prošlost
- b) putovanja motivirana prisustvovanjem kulturnom događanju koja se odnose na

uprizorenje nekih zbivanja iz prošlosti ili su suvremenog karaktera uključujući i popularnu kulturu

- c) putovanja motivirana kreativnim kulturnim aktivnostima koja se odnose na aktivnosti koje su sačuvane iz prošlih vremena poput učenja glagoljice, tradicijskih vještina, suvremenu praksu kulture života i rada ili suvremenu umjetničku produkciju.

4.1. Kulturološki prepoznatljiv turizam Grada Labina

Misija Strategije održivog razvoja turizma Grada Labina održava osnovne smjernice razvoja i za ovaj resurs:

Grad Labin stremi razvijanju održivog rasta i razvoja turizma temeljenog na očuvanju biološke raznolikosti, kulturne baštine i identiteta zajednice, poticanju ekološke učinkovitosti, kvalitetnijeg suživota lokalne zajednice i posjetitelja, društvene inkluzije. Time će turizam doprinositi sretnijem i zadovoljnijem društvu,

Također, u Strategiji održivog razvoja turizma Grada Labina vidljiv je način valorizacije kulturne baštine u skladu sa željenim razvojem turizma i to u više mjera:

Mjera 1: Identificiranje kulturne baštine u svrhu razvoja proizvoda kulturnog turizma.

Kulturna baština okosnica je razvoja destinacije i važan resurs turističke ponude. Implementacija kulturne baštine u proizvode kulturnog turizma omogućuju tržišno pozicioniranje ove destinacije kao destinacije koja svojom kreativnom ponudom privlači poseban tržišni segment kulturista, ali i nudi iznimnu dopunu ponudi temeljnom proizvodu Sunca i mora valorizirajući potencijal starogradske jezgre. Očuvanje baštine aktivnost je koja se predlaže u svrhu potpore proizvodu kulturnog turizma koji se u Gradu Labinu prepoznaje kao proizvod visoke atraktivnosti i konkurentnosti.

Stavovi osoba koje su profesionalno uključene u razvoj i provedbu strategija na području Istre, Labina i Sv. Nedelje te ujedno predstavljaju ključne dionike koji trebaju i mogu biti uključeni u razvoj ovog resursa se slažu oko činjenice da je Park samo lokalni resurs koji nije prepoznatljiv, samo lokacija za lokalno stanovništvo, ali da ima potencijal.

Nadalje, u Strategiji se preporuča brendiranje destinacije umrežavanjem tema za dolazak: *Tematske rute potrebno je umrežiti u Europske tematske rute radi njihove snažnije tržišne afirmacije i snažnije promocije čitave destinacije.*

Intenzivirana je organizacija kulturnih događanja i poboljšava se vidljivost destinacije kao destinacije kulture kroz osnaživanje suradnje sa Italijom, Slovenijom, Poljskom i drugim zemljama s kojima se surađuje na Europskim projektima revitalizacije kulturne baštine u svrhu turizma.

Mediterranski kiparski simpozij na Dubrovi postaje poseban proizvod kulturnog turizma i zauzima posebno mjesto u organiziranim turističkim aranžmanima. ATRIUM postaje prepoznatljiva kulturna ruta. Događanja treba poticati tijekom cijele godine, a posebno ih prilagoditi potrebama stranih turoperatora kojima bi ona mogla poslužiti kao poseban element u kreiranju atraktivnijih turističkih aranžmana po principu Unique Selling Points (USP).

Upravo se na umreženosti tematske ponude lokalnih resursa može graditi prepoznatljivost ove destinacije, jer je suvremeni turist zahtjevan u pogledu racionalnog i sadržajem obogaćenog boravka u destinaciji koja privlači na ponovno istraživanje. *...Konačni cilj je stvoriti bazu novih proizvoda kulturnog turizma uz naglašavanje povijesnih i kulturnih lokaliteta od značaja za Grada Labina (Mediterranski kiparski simpozij, rudarsko naslijeđe, starogradska jezgra, arhitektura totalitarnih režima i dr.) i događanja kojima se oživljava lokalna kultura i tradicija.*

Park skulptura je kroz izradu ove Strategije valoriziran kao turistički potencijal no nedostaju konkretne mjere i indikatori za postizanje ciljeva.

Isto tako u Programu ukupnog razvoja Općine Svete Nedelje od 2016. do 2020. godine definira se mjera koja vidi potencijal za razvoj Parka kao održive kulturno turističke destinacije.³ Tako je, stav o razvoju Parka vrlo konkretno istaknut u mjeri:

“Mjera 1.1.3. Uređenje tematskog Parka skulptura Dubrova” definirano “uređenje tematskog PSD” s prioritetom 1.1. *Prirodna i kulturna baština u funkciji razvoja.*

4.2. Održivi turizam

Strateški ciljevi razvoja održivog turizma Grada Labina su definirani oko 4 temeljna prioriteta:

- ekonomska održivost turizma
- ekološka održivost - zaštita prirodne baštine i biološke raznolikosti i društvena odgovornost

³ Program ukupnog razvoja Općine Svete Nedelje od 2016. do 2020., dostupno na <https://svnedelja.blob.core.windows.net/pages/388FLU91SF2EJA-T2AKC4K3EHX3Y61C.pdf>, 10.5.2020)

c) očuvanje kulturološke autentičnosti i održivo upravljanje kulturnom baštinom

a) Ekonomska održivost turizma se prema toj strategiji postiže ovim ciljevima:

1. Povećati razinu prosječne zauzetosti smještajnih kapaciteta s današnjih 101 dan ili 28% na 130 dana ili 35% u 2020.
2. Produljiti sezonu povećanjem broja noćenja u predsezoni i posezoni (posebno u svibnju, lipnju, rujnu i listopadu) u objektima visoke kategorije.
3. Povećati prosječnu potrošnju po noćenju u skladu s ciljevima razvoja istarskog turizma s današnjih 64 Eura na minimum 81 Eura, 32 ili 26% povećanje.
4. Unaprijediti tržišnu prepoznatljivost destinacije (valorizacija)

Ključni koncept uspješnosti razvoja turizma u određenoj destinaciji je pronalazak ravnoteže između turističkog tržišta i turističkog proizvoda u kombinaciji s uspješnim upravljanjem destinacijom. Činjenica da je upravo turizam ključni sektor gospodarstva Europske Unije koji otprilike generira 10% bruto domaćeg proizvoda EU, zapošljava gotovo milijardu stanovnika u 1,8 milijuna poduzeća ide u prilog važnosti definiranja vizije razvoja turizma i novoga načina upravljanja turizmom temeljenog na održivosti i dugoročnom razvoju.

Kako bi ova destinacija uistinu zaživjela kao održiva turistička destinacija, mora se slijediti interdisciplinarni, holistički i integrirani pristup koji uključuje:

1. održivo upravljanje destinacijom
2. maksimalizacija društvenih i ekonomskih koristi i minimalizacija negativnih utjecaja turističkih aktivnosti
3. maksimalizacija koristi za lokalnu zajednicu, posjetitelje, kulturnu baštinu i minimalizacija negativnog utjecaja turističkih aktivnosti
4. zaštita i briga o visokoj kvaliteti okoliša i minimalizacija negativnih utjecaja turističkih aktivnosti na okoliš.

Stoga smo u izradi ove strategije koristili načela, mjere i preporuke nacionalnih i Europskih strategija koje se odnose na područje. Prostornim planom uređenja Grada Labina određeni su turistički razvojni punktovi kao specifični oblici površina namijenjenih za turizam. U turističkim punktovima do 2020. planira se da će biti 1.170 kreveta, no do

2017. godine ostala naselja (bez Labina i Rapca) imaju registrirano već 1.160 kreveta (iz Prihvatnih kapaciteta turizma grada Labina). Prostornim planom Istarske županije utvrđen je broj od 18.500 kreveta kao maksimum za područje Grada Labina (PPŽ Istarske županije), a već 2017. ih je bilo na području grada Labina 10.767. kako bi analizirali ove potencijale koristili smo standardne turističke pokazatelje.

4.2.1. Interni kriteriji

Interni kriteriji su specifična svojstva i vrijednost svakog pojedinog turističkog resursa. Oni obuhvaćaju atraktivna obilježja resursa poput njihove rekreativne, znamenite te estetske vrijednosti. Svaki od tih atributa djeluje na zadovoljavanje različitih turističkih potreba i na mogućnosti korištenja prostora u turističke svrhe. Vrijednost ovisi o vremenskim tijekovima turizma (popularnosti), pa se ona i mijenja.

Stupanj izgrađenosti turističkog resursa je također interni kriterij koji određuje stupanj razvijenosti (kvalitativnu procjenu) infrastrukture poput razvijenosti prometne infrastrukture (dostupnost), izgrađenost turističkog resursa (stupanj razvijenosti turističke opreme i usluga, analiza postojećih smještajnih objekata (hoteli, apartmani), komplementarna turistička ponuda (restorani, turističke agencije, noćni klubovi) te dostupnost informacija, adekvatna signalizacija te općenito odgovorno ponašanje prilikom korištenja turističkog resursa.

Prostornim planom uređenja grada Labina određeni su turistički razvojni punktovi kao specifični oblici površina namijenjenih za turizam. U turističkim punktovima do 2020. planira se da će biti 1.170 kreveta, no do 2017. godine ostala naselja (bez Labina i Rapca) imaju registrirano već 1.160 kreveta (iz Prihvatnih kapaciteta turizma grada Labina). Prostornim planom Istarske županije utvrđen je broj od 18.500 kreveta kao maksimum za područje grada Labina (PPŽ Istarske županije), a već 2017. ih je bilo na području grada Labina 10.767. Kako bi analizirali ove potencijale koristili smo standardne turističke pokazatelje.

4.2.1.1. Analiza turističkih pokazatelja TZ Labina, TZ Sv. Nedelja i Istarska županija

Prema podacima dobivenim od Turističkih zajednica Sveta Nedelja, Grada Labina i Istarske županije područje u kojem se nalazi Park je turističko područje,

odnosno postoji već tradicija turističke djelatnosti, što ima prednosti i nedostatke pri razvijanju novih oblika turizma, pa i kulturno održivog. Park je smješten u Istarskoj županiji koja postiže najbolje turističke rezultate u Republici Hrvatskoj već godinama, tradicionalno okrenutoj turizmu kao glavnoj gospodarskoj djelatnosti, stoga ne čudi veliki broj noćenja i dolazaka. Labin i Sveta Nedelja, geografski najbliže Parku i području na čijem teritoriju se Park nalazi, ostvaruju cca 6% noćenja i dolazaka od ukupnog broja dolazaka i noćenja u Istarskoj županiji, što nisu izrazito visoki rezultati, ali obzirom na smještaj i ograničene kapacitete može se reći da postoji redovan tijek dolazaka i noćenja i konstantan kontingent turista na koje Park može računati. Ova predispozicija također upućuje planiranje u smjeru takvog "brandinga" destinacije u kojem su aktivnosti usmjerene na povećanje broja posjetitelja Parka na način kako je navedeno u Strategiji održivog razvoja turizma Grada Labina:

- *touring/kulturu (tematski kulturni itinerari)*
- *događanja (oživljavanje tradicije, obilježavanje povijesnih događanja, inovativna kulturna scena i dr.)*

Ipak, kretanje prosječnih dana boravka upućuje da se i s postojećim kontingentom može računati.

Iz analize vidimo da se turisti zadržavaju dovoljan broj dana da se posjet Parku može uklopiti u njihov boravak na užem i širem području, upravo zbog blizine svih dijelova Istre, ne samo lokalnog područja. Dapače, prosječno u Svetoj Nedelji turisti borave 9 dana, dok u Labinu 6 dana, što je ujedno i prosjek Istarske županije, a što omogućava implementaciju novog turističkog proizvoda odnosno nove turističke ponude u već postojeći kontingent.

Vremenski tijek, odnosno popularnost destinacije je u ovom slučaju izričito sezonalan, odnosno većina turista boravi u destinaciji u tijeku glavne sezone i to i u Labinu, Svetoj Nedelji, kao i u Istarskoj županiji što usmjerava glavne aktivnosti Parka ka ovom dijelu godine. Veći vremenski period koji je slobodan od tradicionalnog turista i omogućuje upravo suvremenom turistu koji si može planirati godišnji odmor i van sezone, koji traži iskustvo i doživljaje kao i estetsko i kulturno iskustvo što Park tijekom cijele godine pruža. Upravo je period (jesen-zima-proljeće) pogodan za nove turističke proizvode, poput novih tematskih obrazovnih, sportsko-rekreativnih, kulturno umjetničkih programa kao i usluga za kreativne industrije.

Kako bi odredili vrstu programa i mogućnosti Parka, potrebno je znati koje dobne skupine najčešće borave u području. struktura postojećeg kontingenta turista ravnomjerno raspodijeljeno među dobnim skupinama, odnosno neznatno prevladavaju obitelji s djecom i turisti srednje dobi. Njihove potrebe za odmorom u ovom području vezane su uz sunce i more, ali i druge doživljaje u kojem mogu sadržajno provesti vrijeme, pa je Park resurs koji može upravo to i pružiti. Kako se radi o populaciji koja boravi u području za vrijeme sezone, Park koji nije udaljen od Svete Nedelje i Labina, mora pružati zabavne i edukativne sadržaje, s novim iskustvom prirode i kulture što znači da mora ponuditi pakete programa za *touring/kulturu (tematski kulturni itinerari)* i događanja (oživljavanje tradicije, obilježavanje povijesnih događanja, inovativna kulturna scena i dr.).

Analiza već postojećih smještajnih kapaciteta nam pokazuje vrijednost turističke infrastrukture posebno za periode izvan sezone kada Park može privući dodatne turiste.

Kako prosječno više od 60% turista dolazi organizirano u hotelski smještaj, kampove i objekte u OPG-ovima, to su resursi koji mogu primiti i veći broj turista i imaju dovoljno "turističkog" iskustva za primanje i novih turista. U objekte u domaćinstvima najviše dolaze individualni turisti i to su kapaciteti za turiste suvremenog doba koji traže posebne ugodaje u malim nekomercijalnim objektima. Izazov s kojim se Park, ali i turističke zajednice, Grad Labin i Općina Sveta Nedelja trebaju suočiti je izgradnja suradnje s vlasnicima turističkih objekta radi sigurnosti pružanja usluga tijekom cijele godine kako bi se osiguralo smještaj za nove turiste izvan sezone.

4.2.2. Eksterni kriteriji

Park je 108 km udaljen od aerodroma Rijeka, Krk te 66 km od aerodroma Pula ili 100 km od aerodroma u Trstu, IT, što predstavlja povoljnu destinacijsku poziciju za europsko i drugo internacionalno tržište. Iz te perspektive, potrebno je unaprijediti povezanost od smještaja do Parka (kombi, autobus).

Specifičnost turističkog resursa označava njegov položaj i značaj s obzirom na komplementarne resurse. Prilikom komparativne analize resursa, njegova se specifičnost procjenjuje na 3 razine (značajna, srednja i slaba).

S druge strane, za putnika koji slučajno dolazi u ovo područje, Park skulptura Dubrova i cijelo područje je prometno izolirano od ovog dijela Istre (isključenost iz Istarskog ipsilona i loša signalizacija na Istarskom ipsilonu i dijelu prometnice kod tunela Učka), iako je moguće stići starom magistralom, prometnicom uz more iz Pule ili Rijeke. Takav položaj Parka, Grada Labina i Svete Nedelje se može ocijeniti srednjom ocjenom, upravo zbog relativne prometne izoliranosti.

Međutim, prema dosadašnjim turističkim pokazateljima prema ostvarenim dolascima emitivnim tržištima se smatraju turisti iz sljedećih država: Austrija, Njemačka, Slovenija i Italija. Ukupno gledajući, geografsko (prostorno) turistička pozicija Parka u širem regionalnom području ima dobre predispozicije za posjetitelje već iz postojećeg kontingenta turista, ali potrebno povezivanje s turističkim kapacitetima odnosno hotelima, kampovima, agencijama i sl. kako bi povećali broj posjetitelja. Kako bi postigli povezivanje, potrebno je ponuditi tematski sadržaj te dobru marketinšku kampanju koja će dovesti već postojeće turiste u Park. S druge strane, postoji predispozicija i za nove turiste jer se oblikovanjem novog turističkog proizvoda – tematskih posjeta Parku privlači i sasvim druge turiste.

- b) **Ekološka održivost - briga o okolišu i ljudima**, zaštita prirodne baštine i biološke raznolikosti i društvena odgovornost

Briga o okolišu i ljudima u Gradu Labinu je vidljiva iz nekoliko dokumenta koji određuju i razvoj turizma:

1. **Aksijski plan energetski održivog razvoja Grada Labina-Albona**
2. **rezultati raznih projekata financiranih iz EU fondova**

Prostor na kojem je smješten Park skulptura Dubrova nije obuhvaćen zaštitom što mu već u startu daje **težu poziciju** za prikupljanje sredstva za razvoj u ovom smjeru. Mogućnost da se zaštiti postoji zbog samog statusa "parka skulptura" ali i drugih vrijednih resursa. U budućnosti je nužno zaštititi prostor na kojem se nalaze skulpture upravo zbog povećanih gospodarskih djelatnosti odnosno povećanog broja posjetitelja, turista koje svi priželjkuju, što predstavlja izazov iz za kulturna dobra i okoliš u kojem se ona nalaze.

4.3. Očuvanje kulturološke autentičnosti i održivo upravljanje kulturnom baštinom

U odnosu na Istru i blizinu već "brendiranih" kulturno turističkih atrakcija, poput Eufrazijeve bazilike u Poreču i Arene Pula, Labin je izvan atraktivnih tokova kulturnog turizma iako ima upravo one resurse koji imaju potencijal za privlačenje "novih turista". Prema procjeni svih ključnih dionika Park skulptura Dubrova trenutno ima lokalni značaj, ali s nedovoljnom verifikacijom vrijednosti kao i gotovo nepostojećom "turistifikacijom", što zbog nedovoljne visoke kategorizacije smještajnih objekata u okolini, što zbog nedovoljno prepoznatljivog i nepostojećeg "brendinga".

Isto tako, prema procjeni ključnih dionika Park nema svoje mjesto, trenutno, na širim i značajnim kartama nacionalne/lokalne baštine, nego ima lokalni značaj, uglavnom za lokalno stanovništvo. Međutim, svi uključeni ključni dionici se slažu da ima potencijal za razvoj u turističku destinaciju upravo vrednovanjem i zaštitom kulturnih dobara koje su smješteni u Parku ali i zaštitom krajobraza kako bi se spriječilo da se Park zbog povećanog broja posjetitelja ne uništava i dodatno zagađuje tijekom cijele godine, uz znatna ulaganja u brendiranje i opremanje za prihvatanje posjetitelja. U tu svrhu potrebno je pokrenuti postupke zaštite i očuvanja "kulturnog dobra" (skulptura i pripadajućeg prostora) pri nadležnim tijelima kako bi se valorizacijom i zaštitom dobilo novu vrijednost koja će Park učiniti turističkom atrakcijom/turističkom destinacijom.

4.4. Brendiranje Parka - prepoznatljivost destinacije

Nastavno na navedena četiri prioriteta (iz "Strategije održivog razvoja turizma Grada Labina") definirana je i 21 mjera kako bi prioriteti postali opipljiviji, shvatljiviji i u konačnici mjerljivi, kao i nulti korak s kojim bi destinacija trebala započeti. Radi se o izgradnji prepoznatljivosti destinacije kroz određivanje identiteta destinacije (po čemu će destinacija biti prepoznatljiva), *brendiranje* destinacije i određivanje vizualnog identiteta destinacije.

U tom smjeru je za potrebe izrade ove Strategije provedeno "brendiranje" odnosno aktivnosti izrade vizualnog identiteta Parka skulptura kako bi osim stare gradske jezgre i drugih znamenitosti Labinaštinine ovaj Park činio okosnicu kretanja u željenom smjeru privlačenja turista.

"Mediteranski kiparski simpozij" (MKS) koji u

sjećanju javnosti i tragovima iz ulaganja javnih politika već 50-ak godina, predstavlja i proizvođača kulture i kulturnih proizvoda ali i snažan identifikator za oblikovanje identiteta lokalne zajednice i Grada Labina. Počeci provedbe manifestacije MKS vezani su uz djelovanje katedre "Labinska Republika" Čakavskog sabora i tada se pojavljuje samo naziv "Mediterranski kiparski simpozij", ali se nije koristio nikakav logotipski znak prepoznavanja i ne postoje informacije iz arhive da se sustavno pristupilo "brendiranju".

Kroz godine rada (od 70-ih) zbog velike produkcije skulptura lokalna zajednica je proglasila lokalno status prostora u kojem se održava MKS - Park skulptura Dubrova (PSD). Naziv se spominje već 70-ih je postavljena oznaka na skretanju prema Parku pa je iz tog vremena u prostorno planskoj dokumentaciji naveden kao takav. S osnutkom Republike Hrvatske osniva se istoimena udruga koja ima znak koji je naveden u statutu. On se koristi na svim materijalima, ali javnosti nije jasno radi li se o nazivu manifestacije ili organizaciji, je li PSD organizacija ili samo prostor, obzirom da se udruženje građana (umjetnika) naziva prema manifestaciji, a ne prema nazivu Parka.

Kroz duže razdoblje od 50- ak godina PSD se ne "brendira" u skladu s trendovima (bilo u kulturi ili turizmu), nego je uvijek naglasak u javnosti na elementima: "simpozij" i "umjetnici. Uzimajući u obzir silinu angažmana umjetnika koji su ostavili svoja djela u tom prostoru, jasno je da je iz perspektive aktera kulture i umjetnosti naglasak na manifestaciji koja stvara djela ostavljena u tom Parku.

Iz perspektive komunikacije s javnosti stječe se dojam nesigurnosti jer nije jasno tko upravlja, čiji je Park, kome se zapravo obratiti iz perspektive financijske iskorištenosti resursa, odnosno kako koristiti relativno zatvorenu manifestaciju kao turistički proizvod. Upravo je u tome nedostatak dosadašnjeg pristupa, relativne zatvorenosti davanja resursa javnosti na raspolaganje, budući da se radi o javnom prostoru i neprocjenjivom kulturnom resursu, s potencijalima za međunarodno svjetsko kulturno nasljeđe, ali i gospodarskom resursu, posebno s potencijalima za razvoj kulturnog turizma i društvenog poduzetništva te razvoju u smjeru održivog razvoja.

Udruga tj. Park još uvijek nemaju gotovu mrežnu stranicu, a ona koja je postojala bila je vrlo neprivačajna javnosti, s minimum podatka. Tek s novim

upravljačkim tijelima, u novije vrijeme, započinju procesi predstavljanja i slanja poruka javnosti kroz društvene mreže. Osnovni alat još uvijek je prema trendovima u "brandingu" mrežna stranica koja služi prosječnom građaninu kao osnovna informacija i poziv, dok se ostali alati koriste za privlačenje ciljne publike sa specifičnim porukama. Mrežna stranica se očekuje uskoro (u izradi www.parkdubrova.eu).

**Mediterranski
kiparski simpozij**

Mediterranean
Sculpture Symposium

Slika 2. Logo - znak Udruge iz 1994. - danas, Izvor: Iz arhive MKS

U nazivu se koristi "prostor", a ne "organizacija" jer je iz perspektive otvaranja Parka, kao resursa za nove potencijale i valorizaciju upravo prostor taj koji ostaje u sjećanju i privlači. Sve aktivnosti koje mogu doprinijeti promociji organizacije kojoj je Park ostavljen na upravljanje će doprinijeti očuvanju prvotne misije i valorizaciju kulturnog nasljeđa koji se nalazi u ovom prostoru, ali i omogućiti stavljanje prostora na raspolaganje drugim sektorima, posebno turizmu. Ovaj model je izrazito bitan jer zadržava primarnu misiju i vrijednost sadržaja Parka, skulpture, kao i razvoj u smjeru jačanja dostupnosti i proizvodnje kulturnih proizvoda, koji se onda stavljanju na raspolaganje turizmu. Svi ostali modeli upravljanja bi mogli ugroziti primarnu misiju nastanka Parka koji sadrži neprocjenjivu vrijednost za predstavljanje hrvatske kulture, ali i Grada Labina i Općine Sv. Nedelje, zatim regije (Istarske županije) i hrvatskog turizma.

Park skulptura Dubrova bez obzira što je evidentiran već desetljećima, nema tu snažnu poruku kao što ju ima MKS jer to "samo mjesto" odvijanja manifestacije MKS pa taj predmet mora tek dobiti svoj prepoznatljivi znak i identitet.

Oba predmeta "brandinga" nemaju turistički pozicionirane znakove i komunikacijske elemente jer se čak niti izravno ne dovode u vezu, posebno zbog nejasnog statusa i nedovoljno jasnih znakova o PSD. Iz analize dostavljenih promotivnih materijala o održavanju MKS u prošlosti vide se znakovi koji primarno upućuju na kulturni aspekt i misiju ove manifestacije, bez trunke elemenata financijskog aspekta odnosno slanja poruka turističkom tržištu i povezivanja s infrastrukturom turizma, vidimo da je

u prvom planu MKS kao manifestacija od kulturne važnosti, čak međunarodnog značaja, no ne i pozicioniran na tržištu kao turistički proizvod. On to tek treba postati. Iako je MKS postao i održao se tijekom 50 godina održavanja identifikacijski element Labinstine koji čvrsto čak niti u težim vremenima promjena u načinu financiranja kulture, nema ni traga poziva na aktivnu turističku konzumaciju ove kulturne baštine niti se povezuje sa sadržajima koje se turistima nude u okolini ili na regionalnoj razini (Istarskoj županiji). Npr. naišli smo na promotivne materijale iz prošlosti TZ Rabac - Labin promoviranje Parka, kao što MKS posjeduje banera na kojima je u jednom malom dijelu Park spomenut.

Iako se formalno pravno po pitanju uspostave muzeja na otvorenom nije ništa značajnije učinilo, isti termin spominje se u nekoliko dokumenata koje smo analizirali, prioriteta ukazuju da je nužno pokrenuti procese "brendiranja" upravo **prostora** Parka iz nekoliko razloga:

a) potencijal za postojeće resurse u okolini: turistička infrastruktura

U okolini Parka postoji turistička infrastruktura koja ne koristi dovoljno Park kao turistički produkt. Rabac i Labin su nadomak Parka, a cijela Istra je dostupna dobrom turističkom infrastrukturom. Blizina aerodroma i ostala prometna infrastruktura omogućava dostupnost turistima i to različitih profila, od individualnih do grupnih posjeta, kratkoročnog tipa, ali i dugoročne posjete, posebno izvan glavne sezone. Iz tog aspekta nužno je "brendiranje" Parka, kao potencijala, dok dodatne aktivnosti koje provodi upravljačka organizacija će biti dodana vrijednost u procesima "brendiranja" "istarskog, ali i hrvatskog turizma."⁴

U okolini nema resursa ovog tipa, tek u drugim regijama Hrvatske postoje slični resursi. Manji parkovi ovog tipa koji se nalaze u Istri nemaju ove potencijale, ali mogu se povezati u mrežu umjetničkih parkova te tako ojačati i ovaj, kao vodeći. Parkovi skulptura i aleje nisu umreženi pa ovaj Park ima priliku potaknuti novi kulturno turistički proizvod - "parkovi i aleje skulptura", najprije u Istri, a kasnije na razini Hrvatske. Upravo već tradicijsko bavljenje turizmom u ovom području ovom Parku daje prednost nad ostalima. I upravo

je to razlog za pokretanje procesa "brendiranja" upravo PSD. S istim se slaže i Stručno vijeće i Upravni odbor organizacije kojoj je s pravom dano na upravljanje, što je od izuzetnog značaja za postizanje konsenzusa oko nastavka razvoja. Nove tehnologije omogućavaju oblikovanje platforme na kojoj će biti "virtualne šetnje" parkovima ovog tima kao mapa za novi turistički proizvod.

b) suživot s lokalnim stanovništvom

Park postoji već dovoljno dugo, prostorno i normativno, a lokalno stanovništvo ga je prihvatilo kao zonu rekreacije, za šetnje i neke sportske aktivnosti. Upravo prema posjećenosti novijim aktivnostima lokalno stanovništvo željno očekuje događanja koja se mogu organizirati u ovom specifičnom ambijentu. Povjerenje koje lokalno stanovništvo ima u organizaciju kojoj je Park dan na upravljanje (MKS), može biti i dalje učvršćeno i povećano ako ovaj Park zadrži primarnu svrhu i zadatke koje ima:

- očuvanje Parka kao razvojnog projekta Grada Labina i Općine Svete Nedelje
- očuvanje kulturne baštine i stvaranje novih proizvoda
- očuvanjem okoliša
- očuvanje dostupnosti lokalnom stanovništvu
- dobrobit za lokalno stanovništvo stvaranjem novih kulturno-turističkih proizvoda vezanih uz povećanje financijske održivosti Parka, ali i ekonomske sigurnosti lokalnog stanovništva i poduzetnika koji se bave turističko ugostiteljskom djelatnosti te pratećom infrastrukturom.

Ovaj Park i događanja u njemu su već sada implementirani u javne politike okoline, pa je to element koji garantira napore da će se ovaj potencijal bolje koristiti u opće javne svrhe, poput očuvanja kulturne baštine, razvoja novih oblika turizma, a time i osnaživanje JLS za namirivanje javnih potreba. Upravo je Park, odnosno ulaganja u obnovu i zaštitu Parka s ovim modelom upravljanja duboko usađen u vrijednosti i misije i Grada Labina i Općine Sveta Nedelja, ali i Istarske županije, pa kao takav može biti predmet promocije i Grada i Županije.

c) održivi razvoj

Održivi razvoj jedinica lokalne i regionalne samouprave je orijentacija i smjer u kojem idu i

⁴ Više podatka u drugom zadatku izrade Strategije

Grad Labin i Sveta Nedelja, ali i Istarska županija, a Park skulptura Dubrova je upravo taj resurs koji treba zaštititi za buduće generacije. Spoj prirode koju treba zaštititi što je već relativno učinjeno proglašenjem ovog prostora parkom, odnosno kulture dostupne svima, već je do sada omogućio razvoj u ovom smjeru. Isto tako ne naplata ulaznica učinila je ovaj javni resurs dostupnim lokalnom stanovništvu, ali samo kao resurs po sebi, a ne potencijal. U cilju zaštite i očuvanja svih resursa i omogućavanja razvoja i zaštite stanovništva i okoliša, posebno se ističe potreba za zaštitom flore i faune na području Parka, kako aktivnosti poduzete u cilju razvoja, i u području kulture i području turizma, ne bi naštetili temeljnom prostoru koji čini potencijal - Parku. Zato se prioritete iz svih razvojnih dokumenata lokalnog i regionalnog značaja trebaju primijeniti i na područje Parka, čime se osigurava zaštita i potencijal za budućnost. Stoga, rezultati analize te stavova i iskustva upravljačkih tijela MKS, pokazuju da će potencijal za održivi razvoj Parka biti u prijedlogu Strategije "brandinga" pod motom koji predstavlja iskustvo koje posjetitelji nose sa sobom ili motiv koji ih dovodi u Park:

PARK SLOBODNOG DUHA / FREE SPIRIT PARK **Stapanje – upotpunjavanje – povezivanje**

čime se Park stavlja u središte procesa "brandiranja".

park slobodnog duha
free spirit park

Sinergija odnosa MKS-a i Parka kroz uzajamno podržavanje i upotpunjavanje omogućit će istovremeno i zaštitu od pada kulturne vrijednosti i zaštitu od prenamoćene ekonomske - financijske iskoristivosti Parka.

"Brandiranje" Parka zamišljeno je kao sinergija lokacije i institucije, odnosno stapanje Parka i Mediteranskog kiparskog simpozija na način da se međusobno upotpunjuju – MKS kao esencija, Park kao proširena vrijednost i turistička atrakcija.

Ideja je stvoriti funkcionalni model koja će privući stručnu publiku, ali i sve (re)kreativce, kulturiste, ljubitelje prirode i turiste. Iskustvo suglasja prirode

i skulptura stopljeni su u trenutku osvrta. U sjećanju ostaje i Park i skulpture, a vizualni identitet fleksibilno seli s objekta do objekta u svim medijima.

Učvršćivanjem krovnih vrijednosti MKS-a i Parka skulptura Dubrova, povezuje se inspiracija sa snagom prirode, multidisciplinarni talenti s jedinstvenošću, iskustvo sa osjećajem slobode, izvor s prostranošću te postaju - inspirativni doživljaj trenutka koji u promatraču budi osjećaj pripadnosti i slobode.

Ciljevi ovih "branding" procesa stvaraju presjek pravaca djelovanja:

1. Buđenje parka - potencijal koji spava
2. Samoodrživost - stavljanje u funkciju razvoja turizma i kulture
3. Kreativni razvoj - poticajno okruženje za stvaranje novih proizvoda.

Iskustvo koje ostaje nakon ovih procesa je "kreativni park slobodnog duha". Naglasak na "slobodnom duhu" je upravo radi prostranosti, velikog potencijala, sinergije kreativnosti i zaštite prirodnog okoliša.

Iz prethodnih analiza nameću se daljnji elementi strategije "brandinga":

- a) ime+vizualni identitet:

PARK of sculptures Dubrova / PARK skulptura Dubrova

Radi internacionalnog opsega ciljane publike naziv Park skulptura Dubrova / Sculpture park Dubrova se u službenoj komunikaciji većinom koristi u dvojezičnom izdanju. S druge strane se u svakodnevnoj komunikaciji preferira skraćena

(npr. idemo u park, idemo na Dubrovu). Poučeni time, u cilju pojednostavljanja internacionalne komunikacije, odlučilo se koristiti skraćeno ime PARK - naziv koji je u većini drugih jezika ima jednako značenje.

b) Znak/logotip: PARK

Puni naziv: *PARK of sculptures Dubrova* / PARK skulptura Dubrova

Dodatak (*Claim*): *free spirit park* / park slobodnog duha

Tipografskim rješenjem znaka/logotipa, zadržana je univerzalno-informativna funkcija riječi, dok slova (park) vizualno upotpunjuju informaciju simbolizirajući trodimenzionalnu formu skulptura. Logotip nije samo nužna statična forma u zaglavlju dopisa ili posjetnici. U primjeni znak preuzima i ulogu nosivog grafičkog elementa krovnog vizuala (*key visual*). Kompozicijskim „razbacivanjem” slova/znaka na promotivnim materijalima insinuirana je promjena perspektive odnosno kreativnost i sloboda, dinamika i spontanost.

c) Ključne riječi vizualnog identiteta:

- kreativno, razigrano, *funky*⁵, jednostavno, osviješteno, skladno, inspirativno, ekološki, zajedničko

d) Sinergija Mediteranskog kiparskog simpozija i Parka skulptura Dubrova

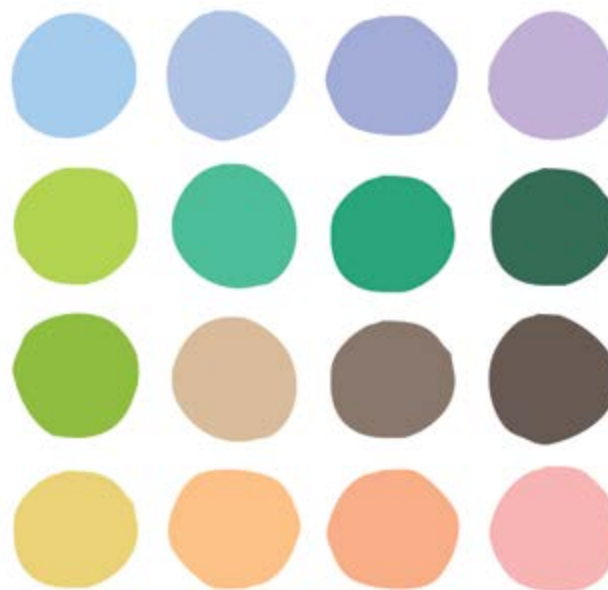
Sinergija MKS i PSD je vidljiva kroz odnose, boju i tipografiju. U cilju sinergijskog povezivanja, diskretno je redizajniran znak/logotip MKS-a te osmišljen novi vizualni identitet. Usklađeni su odnosi znakova i natpisa MKS+PARK kako bi u cjelini odicali

skladno i harmonično. Odabrana je zajednička tipografija koja na još jednoj razini povezuje Park i MKS.

Primarna tipografija koristi se za promotivne papirnate materijale i signalizaciju, dok se sekundarna koristi za *website*/mrežnu stranicu.

Krovne boje brenda su bijela (kamen) i tamno sivo-smeđa (zemlja). Za akcente se koristi plavo-zelena odnosno mentol zelena za digitalne medije.

U vizualnoj komunikaciji MKS-a, zadržana je krovna plava s pomakom u nešto svjetliju nijansu neba. Sekundarna paleta inspirirana je pastelnom paletom livadnog cvijeća i zelenilom koje se nalazi na prostoru Parka.

4.5. Izazovi/rizici za održivi razvoj kulturnog turizma

Izazovi/rizici za održivi razvoj turizma, a posebno održivi kulturno turistički razvoj mogu se svesti na tri grupe rizika/izazova:

- a) Izazovi zagađenja okoliša – zraka, vode, flore i faune i biljnog svijeta
- b) Izazovi zagađenja kulturnih spomenika
- c) Izazovi ekonomskih aspekta

a) **Izazovi zagađenja okoliša**

U širem području, a koje obuhvaća kulturno turistička destinacija Labinštine aktivna su industrijska postrojenja pa su zrak, voda, biljni i životinjski svijet pod izravnim opterećenjem toksičnih elemenata koji nastaju kao posljedica proizvodnje električne energije iz ekološki manje prihvatljivog ugljena u Plominskom zaljevu, tvornice cementa u Koromačnu (prašina, dimni plinovi), tvornice vapna u Raši (ITV), tvornice kamene vune u Podpićnu. Takav okoliš u neposrednoj blizini destinacije narušava i fizički i vizualni identitet područja pa se iz perspektive kompromisa između turizma i industrije na ovom području trebaju voditi kontinuirani pregovori i nadgledanje stanovništva te jačati lokalne resurse za promjene (*civil watch dog*). Dio problema je moguće riješiti dodatnim pošumljavanjem rubnih granica i okolice industrijskih postrojenja što može biti i prilika za povećanje društvene odgovornosti za ova poduzeća.

b) **Izazovi zagađenja spomenika**

Upravo zbog navedenih okolnosti i blizine industrije te poduzetničke zone Grada Labina i Sv. Nedelje postoji stalna opasnost od kontinuiranog zagađenja skulptura, pa su zbog toga povećani troškovi održavanja, što svakako nije nizak izdatak za upravitelja. Nova uprava Mediteranskog kiparskog u strateškom programu od 2018. do 2022. godine planira znatna sredstva uložiti i restauraciju (čišćenje) skulptura od zagađenja. Kako su umjetnička djela dostupna svima, i kao kulturni, turistički i sportsko rekreativni resurs dužnost je ključnih dionika biti aktivno uključen u ove aktivnosti. Isto tako, prilika je za poduzetnike da i oni budu društveno odgovorni gospodarstvenici koji doprinose ovim aktivnostima. Osim zagađenja iz okolnih postrojenja, postoji i zagađenje od prometa iz okoliša pa je održavanje skulptura u svim modelima upravlja i održivosti uvijek nužan financijski trošak. U trenutku izrade

ovog dokumenta očišćeno je i sanirano 45 skulptura a očekuje se da će se u naredne dvije godine očistiti sve skulpture te će se sukladno tome imati valjane podatke i stanje o njima.

c) **Izazovi ekonomskog razvoja**

Svi ključni dionici uključeni u izradu ove Strategije se slažu oko toga da održivosti Parka ne odgovara smjer razvoja koji će dovesti masovni turizam u destinaciju i okoliš u kojem se nalazi, pa se već u početku stvorio konsenzus oko očekivanih ekonomskih učinaka ove Strategije.

Za ovo područje smjer razvoja odredila je i Strategija održivog razvoja turizma Grada Labina. Prema toj Strategiji turisti budućnosti imaju sljedeća obilježja: *traže iskustvo, traže dodatna iskustva, bogati, ali nemaju puno slobodnog vremena, fleksibilniji u odabiru perioda godišnjeg odmora, putuju češće, ali kraće, hedonisti, pronicljivi, svjesni važnosti kvalitete, individualisti, traže samounapređenje, kritičari, manje odani brendovima, traže vrijednost za novac, a ne nužno jeftini, osnaženi osjećaj za društvo i zaštitu okoliša, traže autentično iskustvo, participiraju, nisu pasivni promatrači, brinu o sigurnosti u destinaciji.* (iz Strategije održivog razvoja turizma Grada Labina (prema Dwyer, L., et.al., 2008.)

Parku odgovaraju upravo takvi turisti jer im može pružiti upravo zadovoljavanje tih specifičnih potreba:

1. Zbog prirodnog i specifičnog okruženja u kojem su smještene skulpture privlači posjetitelje jer pruža drugačija iskustva koja mogu imati u njemu: od kulturnog doživljaja do rekreacije ili šetnje u miru, izmješten izvan glavne gužve u sezoni i dostupan cijele godine.
2. Blizina drugih kulturnih spomenika, koji su već stekli imidž kulturno-turističke atrakcije, nesamo u Istri nego i drugim županijama omogućava kvalitetno iskorištavanje svih dana odmora, ne samo u suncu i moru, nego i doživljajima iz drugih destinacija kojima Istra obiluje. U blizini je Rabac u kojem mogu zadovoljiti potrebe za hotelskim, ali i niz apartmana i kuća za odmor u kojima mogu individualno uživati te dolaziti u Park.
3. Novi turisti mogu biti izvrsni kritičari pa unaprijediti upravljanje i kvalitetu programa Parka, uključivanjem u procjenu i valorizaciju destinacije.

4. Ove turiste se može kroz niz aktivnosti uključiti u razvoj i kulturnu produkciju, ne samo konzumaciju nego i stvaranje novih kulturnih dobara.
5. Okolno, relativno ipak razvijeno, gastronomsko područje cijele Istre omogućuje i gastro doživljaje pa treba potencirati autohtonu hranu i poticati lokalne OPG za certificiraju ekološku proizvodnju hrane i prepoznatljivost ugostiteljske usluge koje nude autohtonu hranu.
6. Iako za sada Park nije zaštićena prirodna cjelina, može privući upravo ove turiste, posebno isticanom pažnjom oko brizi za okoliš u cilju dobivanja nekih većih razina zaštite. Ti turisti se mogu uključiti u ove procese.
7. Ovi posjetitelji će brinuti o sigurnosti destinacije jer oni i dolaze jer je destinacija posebna, ima specifična i drugačija obilježja nego turističke atrakcije u blizini, povezana je i s prirodom i s kulturom. Ova destinacija/Park nije destinacija za masovni turizam.

Iako se u istoj Strategiji naglašava da je smjer razvoja ovog područja dovesti turiste koji će razviti elitni turizam⁶, prema svim internim i eksternim kriterijima za valorizaciju to nije moguće u najmanje sljedećih 5 godina zbog nekoliko razloga pa ova Strategija planira ciljeve za 10 godišnje razdoblje:

1. Potrebno je postići konsenzus oko vrednovanja kulturne vrijednosti Parka i započeti valorizaciju **kulturne baštine/kulturnog dobra** što iziskuje znatna, za trenutnu situaciju, sredstva ali i vrijeme kako bi destinacija postala turistička atrakcija.
2. Potrebno je postići konsenzus oko vrednovanja prirodnog okoliša odnosno **zaštićenog krajobraza** što također iziskuje znatna sredstva i vrijeme kako bi se zaštitilo cijelo područje na kojem se nalazi Park, prvenstveno od devastacije zbog većeg broja posjetitelja.
3. Potrebno je prije svega unaprijediti komunikaciju i postići konsenzus na horizontalnoj i vertikalnoj razini odlučivanja zbog nekoliko važnih ključnih

⁶ Luksuzni se, odnosno elitni turizam, ne svrstava službeno ni u jednu kategoriju posebnih oblika turizma, već je njegova jedina različitost što obuhvaća luksuzne usluge i sadržaje koje kupuju klijenti veće platežne moći. UNWTO nije izdao službenu definiciju elitnog turizma niti ga izdvaja kao zasebnu formu. Luksuzni se turizam pojavio kao „neslužbeni“ oblik turizma pod utjecajem potražnje, odnosno oblikovali su ga kupci svojim potrebama. Možemo ga smatrati „višom klasom“ bilo kojeg postojećeg turističkog proizvoda na tržištu, čak i ako nisu ispunjeni klasični uvjeti poput smještaja u hotelima i resortima s pet zvjezdica. (Sorić Treska, E. (2019:10) Potencijali za razvoj elitnog turizma u Republici Hrvatskoj)

dionika o čijem odlučivanju ovisi razvoj destinacije:

- a) Park je smješten teritorijalno na dvije jedinice lokalne samouprave
- b) Okružen je industrijskim i drugim gospodarsko turističkim zagađivačima koje moraju u svojim strategijama društveno odgovornog poslovanja vidjeti priliku za ulaganja u održavanje i zaštitu ovog resursa
- c) Park, ako dobije status zaštićenog krajobraza i kulturne baštine iziskuje veća sredstva za održavanje i višu razinu zaštite koja se ne može postići bez uključivanja svih dionika kako bi zadovoljili potrebe elitnog turizma
- d) Parkom upravlja lokalna neprofitna organizacija upravo onih dionika koji su taj Park i stvorili, umjetnici, čija vizija je upravo zaštita i prirode i skulptura, pa je potrebno izbjeći bilo kakve druge modele upravljanja kako bi se osnovna namjena i funkcija te svrha ovog Parka sačuvala.

Zbog svega, realno je za očekivati da je privlačenje upravo „turista budućnosti“ moguće u kraćem roku s većim učinkom, nego stvaranje elitnog turizma, jer omogućava razvoj, bez kompletno drugačijeg ulaganja u infrastrukturu što je gotovo pa nemoguće u sljedećih 10 godina (stvaranje luksuznih hotela s izrazito dobrom infrastrukturom), jer će ove isto tako veće potrošače privući sljedeće:

- a) tematska priča o više od 83 skulptura na otvorenom, nastala tijekom više od 50 godina djelovanja umjetnika, što može biti dodatna podloga za razvoj tematskog turizma
- b) tematska „priča o nastanku Parka iz dva državna sustava“
- c) pokretanje inicijative za stvaranje tematskih *touringa* povezivanja „parkova i aleja skulptura na otvorenom“ najprije u Istri, pa na razini RH, pa umrežavanje s EU mrežom muzeja na otvorenom
- d) ideja o kulturnim i umjetničkim artefaktima izloženim u prirodi nastala u vrijeme socijalizma, kao dokument o kulturi iz povijesti socijalizma i opstanku i novim vrijednostima u novo tehnološko doba – povezivanje kulturnog nasljeđa/baštine i novih trendova u kulturi kako iz perspektive menadžmenta u kulturi tako i novih djelatnosti
- e) postojeći model upravljanja kulturnim i javnim dobrom - osnivačka organizacija je organizacija civilnog društva Mediteranski kiparski simpozij,

što osigurava veću učinkovitost iz aspekta zaštite i brige za očuvanje skulptura i krajobraza, dodane vrijednosti Parka koje nastaju upravo brigom onih koji su ga stvorili, odgoj za buduće generacije kako bi sjećanja na trenutke povijesti i nastanak skulptura iz nekih drugih vremena, fleksibilnije i demokračičnije upravljanje, oslanjanje na zajednicu i uključivanje zajednice. Ove prednosti su upravo elementi koji privlače turiste budućnosti.

5. PRIORITETNA PODRUČJA RAZVOJA

- mjere za djelovanje, indikatori praćenja, ključni dionici, izvori financiranja i procjena troškova, izazovi, mogućnosti i rokovi za provedbu

Iz svega navedenog i u skladu s navedenim prioritetnim ciljevima potrebno je usmjeriti razvoj prema više prioritetnih područja kako bi se prvenstveno zaštitilo područje i zatečeno stanje te dodalo nove vrijednosti za sam resurs/destinaciju i za zajednicu. Stoga je svrha ove Strategije zaštititi postojeće kulturne i prirodne resurse i dodati mu vrijednost koja će osigurati održivost upravo postojećeg modela upravljanja.

Prioritetna područja djelovanja su i u skladu s vizijom Mediteranskog kiparskog simpozija, ali i strategijama razvoja u područjima kulture i održivog razvoja turizma na lokalnoj, regionalnoj, nacionalnoj i EU razini. Odabrana područja su:

1. povećanje održivosti i upravljanje Parkom u smjeru održivog kulturno – rekreacijskog turizma
2. verifikacija kulturne baštine
3. verifikacija prirodnih resursa/okoliša, prostora na kojem se skulpture nalaze.

Za svako prioritetno područje odabrane su mjere za provedbu, indikatori prema kojem se prati implementacija Strategije i vrednuju rezultati. Kako se radi o resursu koji ima javnu namjenu, a koriste ga građani i u budućnosti i turisti te predstavlja potencijal za valorizaciju kulturnog dobra i zaštićenog krajobraza, izrazito je važno definirati ključne dionike koji su odgovorni za razvoj Parka i u njihovoj nadležnosti je odlučivanje o javnom dobru. Također, jasno su navedeni potencijalni izvori financiranja, što nikako ne može biti prepušteno slučaju, iz gore navedenih razloga, kao i trenutno i okvirno procijenjeni

troškovi. Izazovi (rizici) s kojima će se suočavati provedba ove Strategije su navedeni, ali i mogućnosti za provedbu. Na kraju, zadan je rok za provedbu, kako bi se u akcijskim/operativnim planovima moglo pratiti rezultate

Prioritetno područje: 1. povećanje održivosti upravljanja Parkom u smjeru održivog kulturno rekreacijskog turizama uz zadržavanje primarne funkcije i identiteta Parka - dostupnosti kulture i stvaranja novih kulturnih proizvoda

Cilj: 1. osigurati sredstva za kapitalna ulaganja radi stavljanja u funkciju postojećih resursa (prostora, skulptura i informativnog centra).

Mjera 1. sklopiti sporazum s ključnim dionicima (Gradom Labinom, Općinom Sveta Nedelja, Istarskom županijom i Republikom Hrvatskom, Turističkim zajednicama Grada Labina i Općine Sveta Nedelja, Istarske županije i TZ RH o zajedničkom razvojnom planu ulaganja u ključne izazove koji priječe razvoj:

1. osiguravanje sredstava za adaptaciju "kocke" - informativnog centra na ulazu u Parku kako bi imala funkciju određenu ovom strategijom
2. osiguravanje sredstava za zaštitu prostora na kojem se nalazi Park radi sprečavanja uništavanja imovine (ulazne i zaštitne ograde radi zaštite od vandalizma, uništavanja)

Indikatori: sklopljeni sporazumi kojim se ulaganja u Park proglašavaju razvojnim projektom u proračunima ključnih dionika (kapitalna ulaganja)

Izvori financiranja i iznosi potrebnih sredstava: proračun JP(R)LS, RH i EU fondovi - procijenjeno na 500.000,00 do 1.500.000,00 kuna

Ključni dionici: Mediteranski kiparski simpozij, Grad Labin, Općina Sveta Nedelja, Istarska županija i Republika Hrvatska (Ministarstvo kulture, Ministarstvo regionalnog razvoja, Ministarstvo zaštite okoliša), Turističkim zajednicama Grada Labina i Općine Sveta Nedelja, Istarske županije i TZ RH

Izazovi/rizici: nedovoljna komunikacija, nemogućnost sklapanja sporazuma zbog ekonomske krize i nedovoljno razvijenih suradničkih odnosa.

Mogućnosti: provedba komunikacijske

kampanje kako bi se unaprijedilo komunikaciju donositeljima odluka i dobilo legitimitet u javnosti.

Rok: 5 godina/2025. Godina

Mjera 2. sklopljeni sporazumi s tvrtkama u okruženju radi ulaganja u resurse/ kapitalna ulaganja radi/društveno odgovorni gospodarstvenici, a posebno turističke i hotelijerske tvrtke, glavni zagađivači i drugi zainteresirani pravni subjekti i privatna lica za:

1. adaptacija "kocke" informativnog centra na ulazu u Parku kako bi imala funkciju određenu ovom Strategijom
2. zaštita prostora na kojem se nalazi Park radi sprečavanja uništavanja imovine (ulazne i zaštitne ograde radi zaštite od vandalizma, uništavanja)

Indikatori: sklopljeno barem 4 sporazuma o društveno odgovornom ulaganju s barem 1 hotelijerskom tvrtkom, barem 3 industrijske tvrtke do 2022. i dalje za ulaganja, završena adaptacija informativnog centra; zaštićen prostor na izazovnim lokacijama (u koje ulaze osobna vozila, motoristi i sl.)

Ključni dionici: tvrtke u okruženju (turističko hotelijerske i industrijske djelatnosti) i drugi iz Istarske županije i RH, Mediteranski kiparski simpozij

Izvori financiranja i procjena potrebnih sredstava: za ukupna ulaganja od 100.000 do 500.000 kn godišnje

Izazovi: nemogućnost postizanja komunikacije i sporazuma s tvrtkama, nepostojanje mogućnosti tvrtki (stečaj, nelikvidnost)

Mogućnosti: provedba komunikacijske kampanje radi pokretanja postupka zaštite parka kao javnog dobra od lokalnog, regionalnog i nacionalnog značaja i zagovaranja za financiranje iz javnih izvora; prijedlozi vijećnika/stranaka za financiranje u proračunima

Rok: 5 godina/2025.

Cilj 2. Osigurati sredstva za redovno investicijsko i drugo održavanje resursa (skulptura, površine Parka, informativnog centra)

Mjera 1. sklopiti sporazume s ključnim dionicima (kao gore 1) za investicijsko i drugo održavanje iz proračuna/javnih prihoda za:

- a) a) za čišćenje i zaštitu skulptura
- b) b) za čišćenje i zaštitu okoliša
- c) c) za investicijsko održavanje zgrade informativnog centra
- d) d) za investicijsko održavanje i opremanje označavanja (putokaza do Parka)

Mjera 2. sklopiti sporazume s ključnim dionicima (kao gore 2) za investicijsko i drugo održavanje iz društveno odgovornog ulaganja tvrtki za:

- e) e) čišćenje i zaštitu skulptura
- f) f) za čišćenje i zaštitu okoliša
- g) g) za investicijsko održavanje zgrade informativnog centra
- h) h) za investicijsko održavanje i opremanje označavanja (putokaza do Parka)

Indikatori: sklopljeni sporazumi s ključnim dionicima 1 i 2., barem 8, osigurana sredstva u proračunima za redovno održavanje, postavljene ploče o Parku, postavljene kante za odvajanje otpada, postavljene table upozorenja za čuvanje okoliša i spomenika i dr. postavljeno barem 3 putokaza na lokalnim, županijskim i državnim cestama

Ključni dionici: Mediteranski kiparski simpozij, Grad Labin, Općina Sveta Nedelja, Istarska županija i Republika Hrvatska (Ministarstvo kulture, Ministarstvo regionalnog razvoja, Ministarstvo zaštite okoliša), Turističkim zajednicama Grada Labina i Općine Sveta Nedelja, Istarske županije i TZ RH i tvrtke u okruženju i IŽ i RH (turističko hotelijerske i industrijske djelatnosti)

Izvori financiranja i potrebni iznosi: proračun JP(R)LS, RH i EU fondovi, tvrtke u okruženju i šire – prema dosadašnjim ulaganjima od 50.000 do 100.000 godišnje

Izazovi/rizici: nedostatak sredstva u

proračunima i loše poslovanje tvrtki, nemogućnost postizanja konsenzusa o vrijednosti Parka kao resursa od javnog interesa (za održivi kulturno turistički razvoj cijelog područja)

Mogućnosti: prijedlog donositeljima odluka o proglašenju ulaganja u Park razvojnim projektom (stavljanje u proračune) i prijedlog poduzetnicima o izradi strategije društveno odgovornog poslovanja odnosno ulaganja u Park, komunikacijske kampanje za dobivanje legitimiteta javnosti i donositelja odluka.

Cilj 3. Razriješiti imovinsko pravne odnose između JLS, RH i MKS i drugih ključnih dionika radi kvalitetnijeg upravljanja Parkom i stvaranja mogućnosti za razvoj

Mjera 1. Ubrzavanje postojećih procedura i postupaka za reguliranje vlasništva i upravljanja zemljištem na kojem se nalazi Park

Indikatori: završeni procesi prenošenja državnog vlasništva u vlasništvo JLP(R)S ili odluka o korištenju državnog vlasništva na kojem je Park u ove svrhe, odluka o prijenosu vlasništva ili koncesiji ili slično; donesena odluka o upravljanju prostorom Parka kojom se regulira upravljanje Parkom prema modelu javno-privatnog partnerstva radi zadržavanja i zaštite esencijalnog identiteta Parka (upravlja MKS, uz zadržavanje osnivačkih prava, uz sudjelovanje JLP(R)S, TZ i s. u donošenju odluka vezanima uz pitanja od javnog interesa)

Ključni dionici: Mediteranski kiparski simpozij, Grad Labin, Općina Sveta Nedelja i Istarska županija te Republika Hrvatska

Izvori financiranja i procjena potrebnih sredstava: Grad Labin, Općina Sveta Nedelja i Istarska županija – troškovi suda za promjenu vlasništva

Izazovi: nepostojanje političke volje, sporost pravosuđa

Mogućnosti: povećanje mogućnosti za kandidiranje na EU fondove i druge izvore koji zahtijevaju riješenu imovinsko-pravnu

podlogu, npr. "prostori sudjelovanja"

Rok: 2 godine

Mjera 2. Donošenje novih odluka JLP(R)S u skladu s važećim zakonima i pravilnicima vezano uz upravljanje Parkom, a u skladu s dosadašnjim modelom upravljanja i to:

- a) izrada i donošenje odluke o statusu Parka skulptura Dubrova kao posebno zaštićenom kulturnom krajobrazu od javnog interesa
- b) donošenje odluke o zaštiti i srbi Parka kao zaštićenom kulturnom krajobrazu temeljem koje će se financirati njegovo održavanje i zaštita

Indikatori: donesena nova odluka o upravljanju Parkom, donesene nove odluke koje reguliraju status, donesena odluka o financiranju održavanja i zaštite

Ključni dionici: Mediteranski kiparski simpozij, Grad Labin, Općina Sveta Nedelja i Istarska županija te Republika Hrvatska

Izvori financiranja i procjena potrebnih sredstava: Grad Labin, Općina Sveta Nedelja i Istarska županija te Republika Hrvatska – pozicija u proračunima od 150.000,00 do 200.000,00 kuna

Izazovi: nedostatak sredstava u 1. godini

Mogućnosti: inicijativa za izmjenom odluka i novim odlukama, kampanja za zaštitu
Rok: 2 godine

Cilj 4. Osigurati sredstva za redovito financiranje za ljudske potencijale/provedbena tijela upravitelja Parka

Mjera 1. osiguravanje redovitog financiranja provedbenog tijela upravitelja Parka za minimalno funkcioniranje:

- a) Izrada pravilnika o radnim mjestima/zapošljavanje
- b) Zapošljavanje stručnih osoba za upravljanje programima i osoblja za održavanje Parka (tehničko osoblje: čišćenje javne površine, površine informativnog centra i održavanje skulptura)
- c) Osiguravanje sredstava sufinanciranja

za održavanje kontinuiteta održavanja programa u skladu sa Strategijom upravitelja

- d) Sklapanje sporazuma o sufinanciranju redovne djelatnosti Parka između ključnih dionika na najmanje 10 godina
- e) Sklapanje sporazuma s turističkim gospodarstvenicima – poslovna suradnja na kreiranju turističkih ruta

Indikatori: izrađen pravilnik o radnim mjestima, zaposlene min. 2 osobe stručni voditelji Parka i 2 osobe za tehničke poslove, donesena Odluka JLP(R)S o financiranju redovnog rada, sklopljen Sporazum o financiranju redovnog rada

Ključni dionici: Mediteranski kiparski simpozij, Grad Labin, Općina Sveta Nedelja i Istarska županija te Republika Hrvatska, sklopljeno barem 5 sporazuma o poslovnoj suradnji između MKS i turističkih operatera i hotelijerskih tvrtki, kampova i drugih turističkih djelatnika radi osiguravanja novih tematskih touring itinerera

Izvori financiranja i procjena potrebnih sredstava: ključni dionici, EU fondovi, vlastita sredstva/društveno poduzetništvo – procjena sredstava za redovni rad: plaće bruto 2 za 4 osobe, od kojih su 2 stručne (240.000,00 kn) i 2 tehničko osoblje (160.000,00 kn) neizravni troškovi (režije, knjigovodstvo, cca 50.000 kn), cca 450.000 kn

Izazovi: nedostatak sredstava u proračunima ključnih dionika, nemogućnost postizanja legitimiteta i volje ključnih dionika

Mogućnosti: odluka o financiranju koju donose ključni dionici iz proračuna, EU fondovi, institucionalna podrška Nacionalne zaklade za razvoj civilnog društva i/ili Zaklade Kultura Nova, sponzorstvo poslovni sektor/društveno odgovorno poslovanje

Rok: 1 godina/trajno

Cilj 5. Osigurati sredstva za financiranje programa za javnost u skladu s prioritetnim područjima 2. i 3.

Mjera 1. sklapanje sporazuma o financiranju programa za javnost od općeg interesa i u svrhu osiguravanja financijske održivosti (društveno poduzetničkih programa)

Indikatori: izrađena nova strategija rada MKS u skladu s programima; sklapanje sporazuma s turističkim gospodarstvenicima – poslovna suradnja na kreiranju touring ruta i drugim ključnim dionicima, najmanje 3 godišnje; izrađeni novi proizvodi i paketi usluga (suvenir, specijalizirani paketi usluga za klijente, turističke turoperatore i sl.), najmanje 1 do 2 godišnje

Ključni dionici: Mediteranski kiparski simpozij, Grad Labin, Općina Sveta Nedelja i Istarska županija te Republika Hrvatska, poduzetnici/gospodarstvenici u turizmu i drugi posebno industrijski

Izvori financiranja i procjena potrebnih sredstava: Grad Labin, Općina Sveta Nedelja i Istarska županija te Republika Hrvatska (80%) poduzetnici gospodarstvenici, EU fondovi, vlastita sredstva (20%), izrađeno najmanje 2 artikla godišnje, cca 100.000,00 kn god.

Izazovi: nedostatak sredstava u proračunima, nedostatak volje poduzetnika

Mogućnosti: kampanja za postizanje volje ključnih dionika za sufinanciranje programa, sponzorstva i sl.; suradnja s lokalnim poduzetnicima; natječaji za izradu grafičkih rješenja suvenira i drugih promidžbenih artikala (majice, plakati, šalice, jastučići, recepti, torbe, elementi iz Parka i dr.); izrada paketa "team buildinga".

Rok: 2 godine/trajno

Mjera 2.1. izrada i provedba kulturno, odgojno obrazovnog i zdravstveno – rekreacijskog programa za lokalno stanovništvo u skladu s prioritetnim područjima 2 i 3 i oblikovanja publike

Godišnji programi se oblikuju u skladu s ciljevima iz prioritetnih područja 2 i 3, uz primjenu načela i vrijednosti istaknutih u ovoj Strategiji.

Indikatori: izrađeni godišnji programi rada Parka prema iskazanim potrebama za lokalno stanovništvo uz uključivanje građana u planiranje i osigurana sredstva za financiranje provedbe najmanje za 4 kulturnih aktivnosti, 4 odgojno obrazovne aktivnosti, 4 zdravstveno – rekreacijske aktivnosti; izrađen plan i program oblikovanja publike:

a) program kulturnih djelatnosti (temeljna djelatnost):

Indikatori:

- temeljne specijalizirane aktivnosti za različite skupine radi povećanja dostupnosti kulture - obilasci Parka uz vođene ture za djecu, mlade, osobe s invaliditetom, umirovljenike, min. 1 mjesečno
- pokretanje i održavanje novog programa za "Mediteranski kiparski simpozij" – novo doba!: održavanje kiparskih kolonija u manjem razmjeru u suradnji s drugim umjetničkim organizacijama, ustanovama (srednjim umjetničkim školama i akademijama) i pojedincima (manji broj sudionika), održavanje drugih likovnih i kulturnih kolonija/kampova radi razvoja primarne djelatnosti kulture), min 1 godišnje
- aktivnosti odgoja i obrazovanja za poticanje likovnog stvaralaštva i novih kulturnih proizvoda za specifične skupine stanovništva (strip radionice, likovne radionice), min 4 puta godišnje
- aktivnosti glazbenih, izvedbenih i scenskih umjetnosti za stanovništvo (lokalni i gostujući izvođači), min. 3 puta godišnje
- stvaralaštva u glazbenim, izvedbenim i scenskim umjetnostima za specifično stanovništvo (tečajevi sviranja, pjevanja, škola lutkarstva, škola glume i sl.), min. 3 puta godišnje
- aktivnosti ostalih vizualnih, književnih i drugih kulturno umjetničkih izričaja ("doručak/večera s autorima i sl.), min. 4 puta godišnje
- aktivnosti očuvanja kulturne baštine, npr. gradnja suhozida, min. 2 puta

- godišnje
- aktivnosti mini kulturno poduzetničkih laboratorija, min. 1 godišnje
- aktivnosti oblikovanja publike, min. 4 puta godišnje

b) programi zdravstveno – rekreacijskih djelatnosti:

Indikatori:

- aktivnosti povećanja zdravstvene pismenosti i važnosti aktivnog bavljenja fizičkim aktivnostima i to do za 50 osoba:
 1. rekreativne aktivnosti npr. joga na otvorenom, trčanje/jogging, nordijsko hodanje i slične rekreativne aktivnosti koje ne uključuju više od 20 do 50 osoba, vježbanje u prirodi (20 do 50 osoba) i sl.; predavanja o dobrobiti kretanja, aktivnog bavljenja fizičkim aktivnostima na otvorenom i sl., min. 3 puta godišnje

c) program poticanja društvenog poduzetništva u kulturi:

Indikatori:

- mini kreativni inkubatori/mentori (lokalni potencijali za razvoj društvenog poduzetništva u kulturi), min. 2 godišnje
- izrada suvenira i drugog materijala s temom identiteta Parka radi prodaje, min. 2 godišnje

Ključni dionici: Mediteranski kiparski simpozij u suradnji s Grad Labin, Općina Sveta Nedelja i Istarska županija te Republika Hrvatska, poduzetnici/gospodarstvenici

Izvori financiranja i procjena potrebnih sredstava: Grad Labin, Općina Sveta Nedelja i Istarska županija te Republika Hrvatska, EU fondovi (70%) poduzetnici/gospodarstvenici, vlastita sredstva/društveno poduzetništvo (30%)

Izazovi: nedostatak sredstava za provedbu programa radi nepostojanje volje ključnih dionika, cca 150.000,00 kn/god.

Mogućnosti: EU fondovi, tvrtke, TZ, aktivnosti koje uključuju različite skupine i uspostava suradnje s obrazovnim, sportsko-rekreacijskim, kulturnim ustanovama i organizacija i regije,

Rok: 1 godina/trajno

Mjera 2.2. izrada i provedba kulturno, odgojno obrazovnog i zdravstveno rekreacijskog programa za građane Republike Hrvatske ("domaći" turisti) i strane turiste

Godišnji programi se oblikuju u skladu s ciljevima iz prioriternih područja 2. i 3, uz primjenu načela i vrijednosti istaknutih u ovoj Strategiji, isto kao mjera 2.1.

Indikatori: izrađeni godišnji programi rada Parka prema iskazanim potrebama za građane RH (domaći turisti) i osigurana sredstva za financiranje ili ponuđena usluga organizacije uz suradnju drugih organizacija;

- a) program kulturnih djelatnosti (temeljna djelatnost):
- - održana najmanje 1 vođena tura mjesečno iz temeljnog programa mjesečno za specifične skupine građana/posjetitelja iz RH i drugih eminentnih tržišta
 - - održano najmanje 1 radionica mjesečno za poticanje stvaralaštva za specifične skupine za najmanje 4 umjetnička izričaja za posjetitelje iz RH i drugih eminentnih tržišta
 - - održano najmanje 1 nastup/aktivnost umjetnika i umjetničkih grupa mjesečno
 - - održano najmanje 1 nastup/aktivnost gostovanje drugih umjetnika svaka 2 mjeseca (književne večeri, predstave i sl.)
 - - oblikovanje tematskog kulturno turističkog proizvoda: umrežavanje "parkova i aleja na otvorenom Istre; izrađena platforma (udruženje, mrežna stranica ili sl.) s povezanim obilaskom "parkova i aleja Istre"
 - - oblikovanje tematskog kulturno turističkog proizvoda: umrežavanje "parkova i aleja na otvorenom Republike Hrvatske (po regijama/županijama); izrađena platforma (udruženje, mrežna stranica ili sl.) s povezanim obilaskom "parkova i aleja regija i/ili Republike Hrvatske"
 - - umrežavanje s Europskom mrežom parkova na otvorenom!

a) programi zdravstveno – rekreacijskih djelatnosti:

- aktivnosti povećanja zdravstvene pismenosti i važnosti aktivnog bavljenja fizičkim aktivnostima i to do za 50 osoba:

1. rekreativne aktivnosti npr. joga na otvorenom, trčanje/jogging, nordijsko hodanje i slične rekreativne aktivnosti koje ne uključuju više od 20 do 50 osoba, vježbanje u prirodi (20 do 50 osoba) i sl.; predavanja o dobrobiti kretanja, aktivnog bavljenja fizičkim aktivnostima na otvorenom i sl., min. 3 puta godišnje

a) c) program poticanja društvenog poduzetništva u kulturi:

Indikatori:

- mini kreativni inkubatori/mentori u suradnji s drugim kulturno kreativnim laboratorijima iz RH (nacionalni potencijali za razvoj društvenog poduzetništva u kulturi), min. 2 godišnje
- zrada suvenira i drugog materijala s temom identiteta Parka radi prodaje, min. 2 godišnje
- zrada novog turističkog proizvoda (ponude za turistička putovanja) za hotelijere i druge turističke organizacije radi oblikovanja tematskih posjeta Parku

Napomena: aktivnosti koje uključuju korištenje rekvizita koji mogu oštetiti krajobraz i skulpture nisu preporučljive.

Ključni dionici: Mediteranski kiparski simpozij, Grad Labin, Općina Sveta Nedelja i Istarska županija te Republika Hrvatska, poduzetnici/gospodarstvenici

Izvori financiranja i procjena potrebnih sredstava: Grad Labin, Općina Sveta Nedelja i Istarska županija te Republika Hrvatska, EU fondovi, poduzetnici/gospodarstvenici, vlastita sredstva/društveno poduzetništvo/cca 150.000,00 do 200.000,00 kuna

Izazovi: nedostatak sredstava za provedbu programa radi nepostojanja volje i sredstava ključnih dionika

Mogućnosti: EU fondovi, sklopljeni sporazumi s hotelima, turističkim agencijama i drugim turističkim organizacijama o otkupu suvenira, o organiziranim posjetama i sl., sklopljeni sporazumi s vlasnicima/upraviteljima (TZ, JLRS) parkova na otvorenom u Istri, drugim županijama.

Rok: 1 godina/trajno

Napomena: bez suradnje i oblikovanja novog hibridnog partnerstva s lokalnom i regionalnom zajednicom (Grad Labin, Općina Sveta Nedelja, Istarska županija) neće biti moguće pokrenuti razvoj ovog javnog dobra, pokrenuti mogućnosti za dodanu vrijednost Parka u smjeru razvoja održivog kulturnog turizama te tako donijeti dobrobit cijeloj zajednici, pa se među prioritetnim zadacima nameće razrješavanje načina sustavnog financiranja koje uključuje proračunska sredstva kroz model hibridnog partnerstva na razvojnom projektu čuvanja Parka i oživaljavanja potencijala za održivi razvoj cijelog okoliša.

Prioritetno područje: 2. verifikacija i valorizacija kulturne baštine (kulturnog dobra)

Mjere zaštite i očuvanje kulturnih dobara (Zakon o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara)/

Mjera 1. priprema dokumentacije za pokretanje postupka pripreme proglašenja/donošenje odluke nadležnog predstavničkog tijela županije o proglašenju skulptura na prostoru koji obuhvaća Parka skulptura Dubrova zaštićenim kulturnim dobrom od lokalnog značaja:

- 1.1. aktivnosti popisa i utvrđivanja vlasništva/posjeda nad skulpturama u i izvan područja Parka skulptura Dubrova (prema Zakonu o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara radi zaštite (članak 18)
- 1.2. aktivnosti utvrđivanja svojstva kulturnog dobra (radi upisa u Registar. Listu preventivno zaštićenih kulturnih dobara) - vrednovanje kulturnog dobra (Ministarstvo kulture imenuje posebno stručno povjerenstvo)/revizija
- 1.3. aktivnosti određivanja načina zaštite uz prethodnu suglasnost nadležnog tijela (konzervatorski odjel na nadležan na području)
- 1.4. donošenje odluke

Indikatori: sređena dokumentacija o vlasništvu, autorskim pravima i sl. radi utvrđivanja vlasnika, posjednika i sl. za skulpture u Parku i izvan njega; objedinjavanje liste skulptura nastalih tijekom "Mediterranskog kiparskog simpozija" (u Parku i izvan njega); izdano rješenje o svojstvima kulturnog dobra radi donošenje odluke o proglašenja Parka zaštićenim kulturnim dobrom od lokalnog značaja; donesena odluka nadležnog predstavničkog tijela županije o proglašenju Parka zaštićenim kulturnim dobrom od lokalnog značaja

Ključni dionici: Mediteranski kiparski simpozij, Grad Labin, Općina Sveta Nedelja i Istarska županija te Republika Hrvatska, Ministarstvo kulture i nadležni konzervatorski odjel, poduzetnici/gospodarstvenici

Izvori financiranja i procjena potrebnih sredstava: Grad Labin, Općina Sveta Nedelja, druge Općine i Gradovi na čijem području su izmještene skulpture nastale kao rezultat "Mediterranskog kiparskog simpozija" i Istarska županija te Republika Hrvatska, EU fondovi, poduzetnici/gospodarstvenici, cca 200.000,00 kn

Izazovi: nedostatak sredstava za provedbu programa radi nepostojanja volje i sredstava ključnih dionika, "sporost administracije";

Mogućnosti: EU fondovi, proračuni JLS, RH

Rok: 1 do 4 godine

Mjera 2. priprema dokumentacije za pokretanje postupka pripreme proglašenja/donošenje rješenja Ministarstva kulture o proglašenju Parka skulptura Dubrova zaštićenim kulturnim dobrom od nacionalnog značaja:

- 2.1. aktivnosti popisa i utvrđivanja vlasništva/posjeda nad skulpturama u i izvan područja Parka skulptura Dubrova (prema Zakonu o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara radi zaštite (članak 18)/revizija
- 2.2. aktivnosti utvrđivanja svojstva kulturnog dobra radi upisa u Registar. Listu preventivno zaštićenih kulturnih dobara) - vrednovanje kulturnog dobra (Ministarstvo kulture imenuje posebno stručno povjerenstvo)/revizija
- 2.3. aktivnosti određivanja načina zaštite uz prethodnu suglasnost nadležnog tijela (konzervatorski odjel na nadležan na području)
- 2.4. aktivnosti izdavanja rješenja o upisu u Registar kulturnih dobara od nacionalnog interesa.

Indikatori: sređena dokumentacija o vlasništvu, autorskim pravima i sl. radi utvrđivanja vlasnika, posjednika i sl. za skulpture u Parku i izvan njega; objedinjavanje liste skulptura nastalih tijekom "Mediterranskog kiparskog simpozija" (u Parku i izvan njega); izdano rješenje o svojstvima kulturnog dobra radi donošenja rješenja o preventivnoj zaštiti

Parka); doneseno rješenje Ministarstva kulture o sustavu mjera zaštite kulturnog dobra

Ključni dionici: Mediteranski kiparski simpozij, Grad Labin, Općina Sveta Nedelja i Istarska županija te Republika Hrvatska, Ministarstvo kulture i nadležni konzervatorski odjel, poduzetnici/gospodarstvenici

Izvori financiranja i procjena potrebnih sredstava: Grad Labin, Općina Sveta Nedelja, druge Općine i Gradovi na čijem području su izmještene skulpture nastale kao rezultat "Mediterranskog kiparskog simpozija" i Istarska županija te Republika Hrvatska, EU fondovi, poduzetnici/gospodarstvenici, cca 200.000,00 kn

Izazovi: nedostatak sredstava za provedbu programa radi nepostojanja volje i sredstava ključnih dionika, "sporost administracije";

Mogućnosti: EU fondovi, proračuni JLS, RH

Rok: 1. faza od 1 do 4 godine; 2. faza 4 do 8 godina

Mjera 3. izrada plana zaštite zbog gospodarske djelatnosti (održivog turizma) na području na kojem su smještene skulpture/zaštićeno kulturno dobro:

- 3.1. Izrada i provedba mjera zaštite skulptura u Parku
- 3.2. Izrada i provedba mjera zaštite skulptura izmještenih izvan Parka, a nastalih u okviru rada "Mediterranskog kiparskog simpozija" od osnutka
- 3.3. Usklađivanje s mjerama iz prioritarnog područja 3.

Isto kao i kod Mjere 1. i 2.

Prioritetno područje 3. Valorizacija prirodnog okoliša u kojem se nalaze smještene skulpture - Park skulptura Dubrova/utjecaj gospodarske djelatnosti/kulturnog turizma i turizma općenito na narušavanje okoliša

Mjera 1. izrada stručne podloge za zaštitu i kategorizaciju zemljišta na kojoj se nalaze skulpture u Parku skulptura Dubrova:

- pokretanje postupaka i procesa za izradu stručne podloge radi sprječavanja uništavanja prirodnog okoliša na kojem se nalazi Park zbog povećanih gospodarskih aktivnosti (povećanog broja turista/posjetitelja, povećanog otpada, potencijalnog ugrožavanja biosfere zbog branja i uništavanja biljaka, sječe i sl.) te negativnog utjecaja na kulturno dobro

Indikatori: osiguravanje sredstava za izradu stručne podloge (ovisno o razini potrebne zaštite), izrađena stručna podloga za kategorizaciju Parka

Ključni dionici: Mediteranski kiparski simpozij, Grad Labin, Općina Sveta Nedelja i Istarska županija te Republika Hrvatska, Ministarstvo kulture i nadležni konzervatorski odjel, poduzetnici/gospodarstvenici

Izvori financiranja i procjena potrebnih sredstava: Grad Labin, Općina Sveta Nedelja, druge Općine i Gradovi na čijem području su izmještene skulpture nastale kao rezultat "Mediteranskog kiparskog simpozija" i Istarska županija te Republika Hrvatska, EU fondovi, poduzetnici/gospodarstvenici, cca 200.000,00 kn (?)

Izazovi: nedostatak sredstava za provedbu programa radi nepostojanja volje i sredstava ključnih dionika, "sporost administracije";

Mogućnosti: EU fondovi, proračuni JLS, RH

Rok: do 5 godina

Mjera 2. lokacije na kojoj je smješten Park zaštićenim "kulturnim krajobrazom", odnosno kategorizacija "Regionalni

park" (zaštita krajobrazne raznolikosti, održivi razvoj i turizam, županijska razina upravljanja, predstavničko tijelo nadležne jedinice područne (regionalne) samouprave ili "Značajni krajobraz" (zaštita krajobrazne vrijednosti i biološke raznolikosti ili kulturno-povijesne vrijednosti ili krajobraz očuvanih jedinstvenih obilježja, odmor i rekreacija, županijska i općinska, donosi odluku predstavničko tijelo nadležne jedinice područne (regionalne) samouprave, sa zadržavanjem modela upravljanja

Indikatori: Indikatori: izrađena stručna podloga prema kojoj je jasno definirana razina zaštite

Ključni dionici: Udruga Mediteranski kiparski simpozij, Grad Labin, Općina Sveta Nedelja i Istarska županija te Republika Hrvatska, Ministarstvo kulture i nadležni konzervatorski odjel, poduzetnici/gospodarstvenici

Izvori financiranja i procjena potrebnih sredstava: Grad Labin, Općina Sveta Nedelja, druge Općine i Gradovi na čijem području su izmještene skulpture nastale kao rezultat Mediteranskoga kiparskog simpozija i Istarska županija te Republika Hrvatska, EU fondovi, poduzetnici/gospodarstvenici, cca 200.000,00 kn

Izazovi: nedostatak sredstava za provedbu programa radi nepostojanja volje i sredstava ključnih dionika, „sporost administracije“;

Mogućnosti: EU fondovi, proračuni JLS, RH

Rok: do 5 godina

LITERATURA I DRUGI IZVORI

Zakoni, strategije, studije (nacionalni dokumenti):

Zakoni:

Zakon o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara, pročišćeni tekst zakona

Narodne novine broj 69/99, 151/03, 157/03, 100/04, 87/09, 88/10, 61/11, 25/12, 136/12, 157/13, 152/14, 98/15, 44/17, 90/18, 32/20, 62/20 na snazi od 04.06.2020., dostupan na <https://www.zakon.hr/cms.htm?id=231>, preuzeto 15.6.2020.

Zakon o zaštiti okoliša, pročišćeni tekst zakona, Narodne novine br. 80/13, 153/13, 78/15, 12/18, 118/18, dostupno na <https://www.zakon.hr/z/194/Zakon-o-zaštiti-okoliša>, preuzeto 1.6.2020.

Strategije, akcijski planovi, studije:

Ministarstvo turizma (2003) Strategija razvoja kulturnog turizma - od turizma i kulture do kulturnog turizma, dostupno na <http://arhiva.rera.hr/Portals/0/docs/eu-turizam/Strategij-Razvoja-Kulturnog-Turizma.pdf>, preuzeto 20.1.2020.

Ministarstvo turizma, Institut za turizam (2016) "Akcijski plan razvoja zelenog turizma"

Ministarstvo turizma/Vlada RH (2013) Strategija razvoja turizma Republike Hrvatske, dostupno na <https://mint.gov.hr/UserDocImages/arhiva/130426-Strategija-turizam-2020.pdf>, preuzeto 15.5.2020.

Ministarstvo za turizam/Institut za turizam (2015) Akcijski plan razvoja kulturnog turizma, dostupno na https://mint.gov.hr/UserDocImages/arhiva/001_160128-AP_kulturni.pdf, preuzeto 10.5.2020.

Ministarstvo graditeljstva i prostornog uređenja; Hrvatski zavod za prostorni razvoj. (2017) Strategija prostornog razvoja

Savjet prostornog uređenja Republike Hrvatske (2009), "Kriteriji za planiranje turističkih predjela obalnog područja mora, dostupno na http://scitaroci.hr/wp-content/uploads/2017/04/4-1_Kriteriji_za_Planiranje_turistickih_predjela_2009.pdf, 10.5.2020.

Uredba o ekološkoj mreži i nadležnostima javnih ustanova za upravljanje područjima ekološke mreže ("Narodne novine broj" 80/2019), dostupno na <http://www.propisi.hr/print.php?id=7263>, 10.5.2020.

Strategija i akcijski plan zaštite prirode Republike Hrvatske za razdoblje od 2017. do 2025. godine, ("Narodne novine broj 72/17), dostupno na https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2017_07_72_1712.html, preuzeto 15.5.2020.

EU i drugi međunarodni dokumenti:

Europska komisija (2018) Komunikacija komisije europskom parlamentu, vijeću, europskom gospodarskom i socijalnom odboru i odboru regija. Nova europska

agenda za kulturu (dostupno na <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2018:0267:-FIN:HR:PDF>, preuzeto 10.5.2020.

Teritorijalna agenda Europske unije, Prema uključivoj, pametnoj i održivoj Europi 2020, http://www.mgipu.hr/doc/Prostorno/TeritorijalnaKohezija/Teritorijalna_agenda_EU_2020.pdf

The Burra Charter: Charter for Places of Cultural Significance, 1984., 1999.

UNWTO (1981), Saturation of Tourist Destinations: Report of the Secretary General, World Tourism Organisation, Madrid.

Lokalni i regionalni dokumenti:

Istarska županija, Prostorni plan Istarske županije. Zavod za prostorno uređenje Istarske županije, Pula. "Službene novine Istarske županije" br. 2/02, 1/05, 4/05, 14/05 – pročišćeni tekst, 10/08, 07/10, 16/11 – pročišćeni tekst, 13/12, 09/16.

Istarska županija, Horaath LTL (2015) Master plan turizma Istarske županije 2015. -2025. dostupno na <https://www.istra.hr/hr/business-information/tzi/master-plan-turizma-istre,10.5.2020>.

Lokalna akcijska grupa "Istočna istra" (2014) Lokalna razvojna strategija Lag istočna istra za razdoblje 2014. do 2020., dostupno na <http://lag-istocnaistra.hr/wp-content/uploads/2019/06/lokalna-razvojna-strategija-lag-a-istocna-istra-za-razdoblje-2014-2020-1.pdf>, preuzeto 15.5.2020.

Grad Labin:

Nacrt prijedloga Strategije kreativnog i kulturnog razvitka Grada Labina 2020-2030., 2020, str. 31), dostupno na <https://www.labin.com/vijesti/nacrt-prijedloga-strategije-kreativnog-i-kulturnog-razvitka-grada-labina-2020-2030-na-javnom-savjetovanju-80143>, preuzeto 17.6.2020.

Kulturna strategija Grada Labina <http://www.labin.hr/Files/KULTURNA%20STRATEGIJA%20GRADA%20LABINA%202014-2019..pdf>, preuzeto 10.5.2020.

Strategija razvoja Grada Labina, 2016. do 2020. godine, dostupno na <http://www.labin.hr/Files/201902/Strategija%20razvoja%202016.%20-2020.%20-%20cjelokupni%20tekst.pdf>, preuzeto 15.5.2020.

„Strategija održivog razvoja turizma Grada Labina za razdoblje od 2014. do 2020.“, dostupno na <http://www.labin.hr/Files/201902/Strategija%20razvoja%202016.%20-2020.%20-%20cjelokupni%20tekst.pdf>, preuzeto 15.5.2020.

Odluka o donošenju IV. izmjena i dopuna Prostornog plana uređenja Grada Labina, Službene novine Grada Labina broj 2., str. 144, dostupno <http://www.labin.hr/Files/202003/SNGL%20br%203%20-%202020-samo%20>

PPUGL.pdf, 15.6.2020.)

Institut za turizam (2018) Prihvatni kapaciteti turizma grada Labina. Studija prihvatnih kapaciteta, dostupno na <https://hrturizam.hr/wp-content/uploads/2018/09/STUDIJA-PRIHVATNIH-KAPACITETA-Verzija-2.pdf>, preuzeto 15.5.2020.

Općina Sveta Nedelja:

Program ukupnog razvoja Općine Sveta Nedjelja 2016. – 2020. Strategija razvoja, dostupno na <https://svnedelja.blob.core.windows.net/pages/388FLU91SF2EJAT2A-KC4K3EHX3Y61C.pdf>, preuzeto 15.5.2020.

Izmjene i dopune PPUO Sveta Nedelja, Službene novine Općine Sveta Nedelja br. 06/20) dostupno na <https://svnedelja.blob.core.windows.net/articles/G1SP3M07N-758DTQ3PVQA8KF4OQ2WGB.pdf>, preuzeto 15.6.2020.

Dokumenti udruge uzeti u analizu Mediteranski kiparski simpozij/:

Strategija razvoja Parka skulptura Dubrova za vremenski period 2018.-2022., Statut MKS, Izveštaji o radu, Godišnji planovi, zapisnici Skupština i upravnih odbora i dr. , dostupno u arhivi Udruge Mediteranski kiparski simpozij Knjige, članci, publikacije:

Carta, M. (2002). L'armatura culturale del territorio. Il patrimonio culturale come matrice di identità e strumento di sviluppo. Milano: FrancoAngeli.

Čorak S., Mikačić V., (2006.): Hrvatski turizam-plavo, bijelo, zeleno, Institut za turizam, Zagreb, str. 157.

Čorak S., Mikačić V., (2006.): Hrvatski turizam-plavo, bijelo, zeleno, Institut za turizam, Zagreb, str. 149.

EWTO, Ekoturizam i zaštićena područja, dostupno na <https://www.unwto.org/sustainable-development/ecotourism-and-protected-areas>, 15.5.2020.

Jelinčić, D.A., Tišma, S. et.al. (2017) Vodič za lokalne vlasti o javno - privatnom partnerstvu u strategijama upravljanja kulturnom baštinom, dostupno na <https://www.interreg-central.eu/Content.Node/O.T2.2.1.pdf>, 15.5.2020.

Ritchie B., Crouch G, (2003.): The Competitive Destination-A Sustainable Tourism Perspective, CABI Publishing, Canada, str. 41.

Treska Sorić, E. (2019) Potencijali za razvoj elitnog turizma u Republici Hrvatskoj, dostupno na <https://repozitorij.mev.hr/islandora/object/mev:988/datastream/PDF>, pritučljeno 14.5.2020.

UNWTO (2011): Policy and Practice for Global Tourism, Spain, Madrid, 2011; dostupno na: <http://www2.unwto.org/publication/policy-and-practice-global-tourism> (pristupljeno 16.06.2016.)

Vukonić B, Keča K, (2001): Turizam i razvoj: Pojam, načela, postupci, Ekonomski fakultet Zagreb i mikrorad d.o.o, Zagreb, str. 101.Internet/mrežne stranice:

Državni zavod za statistiku RH, Popis stanovništva

a2011.,www.dzs.hr

E-visitor,<https://www.evisitor.hr/eVisitor/hr-HR/Account/Login?ReturnUrl=%2FeVisitor%2Fhr-HR>

Ministarstvo zaštite okoliša i energetike , <http://www.haop.hr/hr>

Ministartvo turizma, <https://mint.gov.hr>

Istarska županija, <https://www.istra-istria.hr>

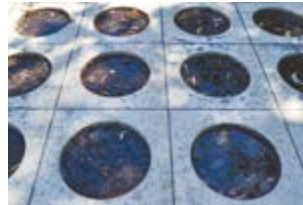
Grad Labin,www.labin.hr

Općina Sveta Nedelja, www.sv-nedelja.hr

Projekt izrade Strategije i tekst izradila: Marta Berčić, prof., Društvo za istraživanje i potporu, Rijeka, www.dip.hr

PARK skulptura
Dubrova
of sculptures
Dubrova

**Mediteranski
kiparski simpozij**
Mediterranean
Sculpture Symposium

